

T.C. ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÇOCUK İSTİSMARI KONUSUNDA İLKOKUL-ORTAOKUL
ÖĞRETMENLERİNİN FARKINDALIK DÜZEYLERİNİ ÖLÇME
(ZONGULDAK/ÇAYCUMA ÖRNEĞİ)**

Çiğdem SARIKÖSE

Tez Danışmanı

Prof. Dr. İsmet Galip YOLCUOĞLU

İSTANBUL-2019

T.C. ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÇOCUK İSTİSMARI KONUSUNDA İLKOKUL-ORTAOKUL
ÖĞRETMENLERİNİN FARKINDALIK DÜZEYLERİNİ ÖLÇME
(ZONGULDAK/ÇAYCUMA ÖRNEĞİ)**

Çiğdem SARIKÖSE

Tez Danışmanı

Prof. Dr. İsmet Galip YOLCUOĞLU

İSTANBUL-2019

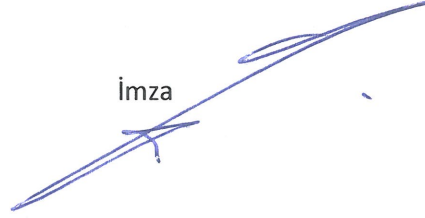
T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Anabilim Dalı : Sosyal Hizmet Anabilim Dalı
Program : Sosyal Hizmet
Öğrenci No : 174205023
Öğrenci Adı Soyadı : Çiğdem SARIKÖSE

“Çocuk İstismarı Konusunda İlköğretim Öğretmenlerinin Farkındalık Düzeylerini Ölçme (Zonguldak/Çaycuma Örneği)” isimli çalışma aşağıdaki jüri tarafından 12.06.2019 tarihinde yapılan sınavda Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı : Dr. Öğr. Üyesi Abdulhakim BEKİ
(Üsküdar Üniversitesi)

İmza

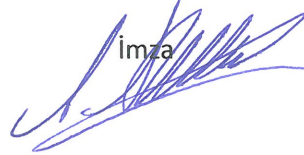
Danışman : Prof. Dr. İsmet Galip YOLCUOĞLU
(İstanbul Gelişim Üniversitesi)

İmza

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Aslıhan NİŞANCI
(İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi)

İmza

ONAY

Bu tez, yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun ..... tarih ve ..... sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Türker Tekin ERGÜZEL
Enstitü Müdür V.

ÖZET

İnsanlığın geçmişten günümüze gelen sorunlarından biri olan çocuk istismarı konusunda farklı tanımlar vardır. Ortak bir tanımla çocuk istismarı, çocuğa bakmakla yükümlü olan/olmayan kişilerin, çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyen her türlü davranıştır. Toplumun her bireyini ilgilendiren çocuğun istismarı konusu, ülkelerin bilinç düzeyinin artmasıyla farkındalık kazanmıştır. Çocukların günün büyük bir kısmını geçirdikleri eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin, bu konuda belli bir düzeyde bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Herhangi bir istismarı fark edebilmelidir. Öğretmenler, olası bir istismar karşısında gerekli önlemleri almalı, bildirimleri yapmalı ve çocuğun yüksek yararını gözetmelidir.

Bu çalışmada ilköğretim öğretmenlerinin, çocuk istismarı konusundaki bilinç düzeyleri araştırılmıştır. Çalışmanın evreni Zonguldak/Çaycuma'da görev yapan ilkököl ve ortaokul öğretmenleridir. 18 sorudan oluşan anket formun Likert tipi ve 1-5 arasında değişen ölçekten oluşmuştur. SPSS (Versiyon 21) programı ile istatistiksel analizler yapılmıştır. Çalışmada Mann Whitney U testi ve Spearman Korelasyon analizi bulguları yer almaktadır. Araştırmaya toplam N=126 (Yaş ortalaması= 40.87 SS=1.23) ve yaşları 23 ile 64 arasında değişen öğretmenler katılmıştır. Öğretmenler, "çocuk istismarı konusunda bilgi sahibiyim" sorusuna %66.7 oranla "Kesinlikle katılıyorum" yanıtını vermiştir. Bu oranı %31.7 ile "Katılıyorum" yanıtı takip etmektedir. "Çocuğa yönelik istismar konusunda kaynaklardan bilgi edinirim" ifadesinden alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-2.459$; $p=.014$). Kadın öğretmenlerin çocuğa yönelik istismar konusunda kaynaklardan bilgi edinme ortalamaları (ort=4.45) erkek öğretmenlerin ortalamalarından (ort=4.15) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre "çocukların vücudundaki izleri önemserim" ifadesinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-2.290$; $p=.022$). İlkokul öğretmenlerinin ortalamaları (ort=4.70) ortaokul öğretmenlerinin ortalamalarından (ort=4.41) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Gelişen bilim ve ilerleyen teknoloji ile birlikte çocuğun değeri günden güne artmakta ve çocuk istismarı olgusu önem kazanmaktadır. Araştırmanın verileri incelendiğinde, öğretmenlerin çocuk istismarı konusunda bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Bu konuda, çocuğun yüksek yararını korumak amacıyla öğretmenlerin bilinç düzeyleri daha çok artırılmalı ve hizmet içi eğitimlerde bu konuya dikkat çekilmesi

gerekmektedir. Alınan eğitimler olsa da çocuk istismarı halen önlenememekte ve çocuklar tam anlamıyla korunamamaktadır. Okulların temelini oluşturan öğretmenlerin, bu konudaki bilinç düzeylerinin anlamlı oranda yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, istismar, öğretmen, farkındalık düzeyi

ABSTARCT

There are different definitions of child abuse, one of humanity's problems from past to present. In common definition, child abuse is any kind of behaviour which effects child's development negatively done by people who have to take care of child or not. The subject of abuse of the child who is interested in each individual of the society has gained awareness by increasing the awareness of the countries. The teachers working in educational institutions where children spend most part of the day need to have a certain level of knowledge on this subject and they must recognize any abuse. They should take the necessary measures, make notifications and observe high benefit the child in the face of a possible abuse.

Awareness levels of primary school teachers about child abuse have been investigated in this study. The study consists of the primary and secondary school teachers working in Zonguldak / Çaycuma. 18 questions of the questionnaire has consisted of Likert type and 1-5 scale. Statistical analysis has been performed with SPSS (Version 21). There are Mann Whitney U test and Spearman Correlation analysis findings in the study. Total N = 126 (mean age = 40.87 SD = 1.23) and teachers aged 23 to 64 years have been included in the study. The 66.7 percent of teachers answer to the question of "I have informed of child abuse" as "I agree strongly" and the 31.7 percent of teachers answer this question as "I agree". A significant difference has been found between average scores obtained from the statement "I get information from sources about child abuse" ($z = -2.459$; $p = .014$). The average of woman teachers to obtain information from the sources of child abuse (average = 4.45) has been found to be significantly higher than that of male teachers (average = 4.15). There are significant difference about the statement "I pay attention the scars on the children's body" between the average scores of the teachers according to the type of the school they were educated in ($z = -2.290$; $p = .022$). The average of primary school teachers (average = 4.70) has been found to be significantly higher than the average of secondary school teachers (average = 4.41).

With the advancing science and advancing technology, the value of the child increases day by day and the phenomenon of child abuse has been gaining importance. When the data of the study is examined, it is seen that teachers have knowledge about child abuse. The level of awareness of the teachers should be increased further and attention should be drawn to this subject in the in-service trainings to protect the high benefit of the child.

Although there are trainings gotten, child abuse still cannot be prevented and children are not properly protected. It has been found that the consciousness level of the teachers who consist of the schools' basis are significantly high in this subject.

Key Words: Child, abuse, teacher, awareness level

BEYAN

Bu alışmanın kendi tez alışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütn bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

25.05.2019

Çiğdem SARIKÖSE

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez sürecimdeki desteklerinden dolayı değerli danışman hocam Prof. Dr. İsmet Galip Yolcuoğlu'na teşekkürlerimi sunarım.

Tezimin analizindeki ve verilerin çözümlenmesindeki yardımlarıyla katkı sağlayan Dr. Gül Alpar' teşekkür ederim. Tezimin İngilizce çevirisinde yardımlarını esirgemeyen, on yıllık dostum Gizem Ergün'e teşekkür ederim.

Hayatımın en değerlileri olan aileme, babam Özcan Sarıköse'ye, annem Aysun Sarıköse'ye ve kız kardeşim Diğdem Sarıköse'ye sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTARCT.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
BEYAN.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLOLAR DİZİNİ.....	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
KISALTMALAR.....	xii
1.GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	3
2.1. Çocuk Kavramı ve Tarihçesi.....	3
2.2. Çocuk İstismarı.....	4
2.2.1. Çocuk İstismarını Etkileyen Faktörler.....	6
2.3. Fiziksel İstismar.....	7
2.4. Duygusal İstismar.....	9
2.5. Ekonomik İstismar.....	10
2.5.1 Çocuk Fuhuşu.....	11
2.6. Cinsel İstismar.....	11
2.6.1. Cinsel İstismar Mağduru Çocukla İletişim.....	14
2.6.2. Cinsel İstismar Mağduru Çocukların Aile Yapıları ve Ebeveyn Özellikleri.....	15
2.6.3. Çocuğu Kandırma Evresi.....	15

2.6.4. Çocuk Pornografisi.....	16
2.7. Münchausen By Proxy Sendromu	16
2.8. Shaken Baby Sendromu.....	16
2.9. Ensent.....	17
2.10. Pedofili.....	18
2.11. İstismar ve İhmal Ayrımı.....	19
2.12. Eğitimde Çocuk İstismarı.....	19
2.13.Okul Sosyal Hizmeti.....	23
2.14. Önlemler	23
3.GEREÇ VE YÖNTEM.....	26
3.1. Araştırmanın Amacı.....	26
3.2. Araştırmanın Önemi.....	26
3.3. Evren ve Örneklem.....	26
3.4. Veri Toplama Araçları.....	26
3.4.1. Demografik Bilgi Formu	26
3.4.2. Çocuk İstismarına İlişkin Bilinç Anketi.....	26
3.4.3 Araştırmanı Tipi.....	27
3.4.4 İşlem.....	27
3.4.5 Verilerin Analizi.....	27
3.4.6 Veri Toplama Süreci.....	28
4.BULGULAR	29
4.1. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	29

4.2. Öğretmenlerin Çocuk İstismarına İlişkin Bilinç Anketine Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgular.....	31
4.3. Öğretmenlerin Çocuk İstismarı Bilinç Düzeylerinin Demografik Değişkenlerle İlişkisi.....	33
5.TARTIŞMA.....	40
6.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	42
6.1 Sonuç.....	42
6.2 Öneriler.....	44
7.KAYNAKLAR.....	45
8.EKLER.....	49
Ek1: Anket Formu.....	49
Ek2: Etik Kurul Belgesi.....	51
Ek3: Anket İzni Onay Yazıtıtı.....	52
Ek4: Özgeçmiş.....	53

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1: Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Programları	21
Tablo 2: Öğretmenlerin Yaş Ortalamaları ve Meslekte Çalışma Sürelerine İlişkin Ortalamalar ve Standart Sapmalar	29
Tablo 3: Öğretmenlerin Medeni Durumlarına ve Okuttukları Sınıflara İlişkin Frekans Dağılımları ve Yüzdeleri	30
Tablo 4: Öğretmenlerin Çocuk İstismarına İlişkin Bilinç Anketinde Yer Alan Sorulara Verdikleri Yanıtların Frekans Dağılımları, Yüzdeleri, Ortalama ve Standart Sapmaları.....	31
Tablo 5: Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre Çocuk İstismarı Bilinç Anketinden Aldıkları Toplam Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Bağımsız Örneklem Mann Whitney U Testi Bulguları	33
Tablo 6: Öğretmenlerin Eğitim Verdikleri Okullara Göre Çocuk İstismarı Bilinç Anketinden Aldıkları Toplam Puan Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Bağımsız Örneklem Mann Whitney U Testi Bulguları	34
Tablo 7: Öğretmenlerin Yaşları ve Meslekte Çalışma Süreleri ile Çocuk İstismarı Bilinç Anketinde Sorulan Sorulara Verdikleri Yanıtlar ve Anketten Aldıkları Toplam Puanlar Arasındaki Spearman Korelasyon Analizi Bulguları	38

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Çocuk İstismarı Döngüsü	13
--	----

SİMGELER VE KISALTMALAR

- Akt.** : Aktaran
- DSÖ** : Dünya Sağlık Örgütü
- MEB** : Milli Eğitim Bakanlığı
- MBPS** : Munchausen By Proxy Sendromu
- N/n** : Kişi Sayısı
- Ort.** : Ortalama
- SBS** : Shaken Baby Syndrome - Sarsılmış Bebek Sendromu
- SHÇEK** : Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
- SPSS** : Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı)
- SS** : Standart Sapma
- TCK** : Türk Ceza Kanunu
- UNICEF** : Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

1.GİRİŞ

Sağlıklı bir toplum oluşturmanın temeli, toplumun en küçük yapı birimleri olan ailelerde yetişen çocukları her anlamda sağlıklı yetiştirmekten geçer. Aşağılanma, ötekileştirme ve şiddet sonrası hissettiği duygularla istismar mağduru olan çocuk, sağlıklı bir toplumun temeli olmaktan zamanla uzaklaşır. Güçlü bir toplum bugünün küçükleri geleceğin büyükleri olan çocukların her anlamda tam bir iyilik haliyle yetişmesi gerekmektedir. Çocuk istismarı yalnızca bizim toplumumuzun meselesi değil, dünya ülkelerinde de görülen temel sorundur. Çocuk istismarı sorunu diğer disiplinleri de içine alır ve çok faktörlüdür.

Geçmişten günümüze kadar süregelen sorunlardan biri de ailedeki şiddettir. Şiddet yalnızca aile içinde kalan bir sorun olmayıp toplumsal bir problemdir ve toplumdaki herkesi ilgilendirir. Şiddet mağduru olan çocuklar, hem fiziksel hem de duygusal anlamda istismar edilmiş sayılırlar. Çünkü çocuklar bedensel şiddete maruz kalırken, duygusal gelişimleri de bu olaydan etkilenmektedir.

TMK'da çocuğun hakları genel ifadeyle “Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder” şeklinde tanımlanmıştır(TMK 28. Madde) ve çocuğun yaşamsal faaliyetlerini etkileyecek, haklarını çiğneyecek her türlü davranış istismardır. DSÖ'nün çocuk istismarına ilişkin tanımı; “çocuğun, sağlığını, fizik gelişimini, psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen bir yetişkin, toplumu veya ülkesi tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan davranışlar çocuk istismarıdır” şeklinde yapılmıştır.

Araştırmanın konusuyla bire bir örtüşen bir aynı düzeyde bir çalışma bulunmayıp, benzer çalışmalar yapılmıştır. Bu araştırmanın birinci bölümünde literatür taraması yapılmış olup; çocuk istismarı, çocuk istismarı türleri, nedenleri ve çocuk üzerindeki etkileri konuları araştırılmış ve çalışmanın birinci bölümü sonlandırılmıştır. İkinci bölümde araştırmanın gerekçe ve yöntemleri belirtilerek bu bölüm de sonlandırılmıştır. Araştırmanın bulgular ve sonuç bölümünde ise yapılan anket çalışmalarından elde edilen sonuçlar değerlendirilmiş ve öneriler kısmında konuya ilişkin öneriler sunulmuştur.

Araştırmada eğitim sisteminin temeli olan օęretmenlerin, ocuk istismarı hakkındaki farkındalık ve bilinç düzeylerini օlmek amaçlanmıştır. Araştırma nicel yօntemlerle yapılmış olup, evreni ve օrneklemi Zonguldak ili aycuma İlçesindeki ilkօęretim օęretmenlerden oluşturmuştur. Araştırmacının litaretür taraması sonucunda kendisinin oluşturduğu anket formu, toplamda 241 kişiden 126 kişiye yüz yüze görüşme yօntemiyle uygulanmıştır. ocuk istismarı ve օęretmenlerin farkındalık düzeyleri konulu çalışmanın temel amaçlarından yola çıkılarak řu hipotezler oluşturulmuştur:

1. ocuk istismarı konusunda ilkokul օęretmenlerinin bilgi düzeyi, ortaokul օęretmenlerinden yüksektir.
2. օęretmenler, çocukların fiziksel օzelliklerine dikkat eder.
3. օęretmenler, çocukların vücudundaki izlere dikkat ederler.
4. Herhangi bir istismara maruz kalmış çocuğu, օęretmenler yetkili mercilere bildirir.
5. օęretmenler kendini ifade etmekte güçlük çeken, içe kapanık çocuklara dikkat ederler.
6. օęretmenler, çocukların oluşturdukları օyklerdeki olayları օnemserler.
7. օęretmenlerin meslekte çalışma süreleri ile çocuğun istismarı için ailelerin ekonomik durumlarını օnemseme arasında doğru orantı vardır.
8. օęretmenler, ocuk istismarı konusunda eğitilmeye katılarak veya kaynaklardan bilgi edinerek bilinç düzeylerini artırırlar.

Çalışmanın hipotezlerini doğrultusunda hazırlanan anket formunun veri topladıktan sonra analizi yapılmış olup, sonuç bölümünde bulgular değerlendirilmiş ve օneriler kısmında ise eksik bulunan uygulamalara ilişkin օneriler sunulmuştur.

2.GENEL BİLGİLER

2.1.Çocuk Kavramı ve Tarihçesi

Kaşgarlı Mahmut'un Karahanlılar döneminde yazdığı Divan-ı Lügat-it Türk, en eski sözlük olarak bilinmektedir. Bu sözlükte çocuk kavramı için “her şeyin en küçüğü” olarak tek kelime ile tanım yapılmıştır (Doğan, 2000. Akt. Hançer, 2019: 13). Çocuğa yönelik birçok tanım bulunmakla beraber İnan (1980, 244) çocuğu en temel ifade ile “insan yavrusu” kavramıyla ifade etmiştir (Akt. Kazak, 2019: 3).

Çocuk, toplumun temeli olmakla beraber, çocukluğa geçmişten günümüze farklı anlamlar yüklenmiştir. Antik Yunan'da babalar çocuklarını öldürürken, Sparta'da da apaçık bir şekilde bedensel bir kusuru, engeli bulunan çocuklar öldürülürken halk bu duruma seyirci kalıp izin vermektedir. Çin ve Hindistan'da kuraklık ve kıtlık yaşandığı dönemlerde kız çocukları öldürülmüştür. Bazı ülkelerde de ergenlik çağına erişmiş kız çocuklarına, toplum tarafından utançla bakılmakta ve kız çocuklarının, namus koruma adına evlenmeleri gerekmektedir. Görüldüğü üzere eski çağlarda ve farklı kültürlerde çocukların, özellikle de kız çocuklarının öldürülmesi sıkça görülmekte. Bu da en ağır istismardır (Türker, 2017: 5-6).

Çocuklar, insanlık tarihinden bu yana, kötü muameleye maruz kalmışlardır. Eski çağlarda öldürülen, satılan, köle olarak kullanılan çocuklar, küçük yaşlarda çalıştırılan çocuklar en ağır şekilde istismara maruz kalmışlardır. (Yaman, 2018: 9) Çocuklara tarih süresince tam anlamıyla hak ettikleri özenin gösterilmemesi durumu, teknoloji ilerlemesi, ailelerin ekonomik düzeylerinin artması ve eğitim seviyesinin yükselmesiyle birlikte bu durum tersine dönmeye başlamış ve çocuğun gelişimine olumlu katkılarda bulunulmuştur (Yaman, 2018: 10). Türkiye, önder Atatürk'ün ileri görüşlülüğünden dolayı, en önemli bayramlardan birini çocuklara armağan etmiş, ilk ülkedir (Cüceloğlu, 2010: 372).

Çocukları korumak adına hemen her ülkede çalışmalar geçmişten günümüze yapılmaktadır. Çocuğu haklarını korumak için tarih boyunca dört önemli belge yayımlanmıştır. Bunlar;

- 1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi

- 1959 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi
- 1963 Türk Çocuk Hakları Bildirisi
- 1989 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi' dir (Kurt, 2016: 99-127).

Çocukların çalıştırılarak istismar edilmesini önlemek amacıyla İş Kanunu'nda 71. Maddede de 15 yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaklanmıştır. Fakat 14 yaşını doldurmuş, eğitimin zorunlu kısmını tamamlamış çocukların bedensel ve sağlıklı gelişimine engel olmayacak hafif işlerde çalışmalarına izin verilmiştir. Çocukların çalıştığı hiçbir işin eğitimlerine engel olamayacağı ve sağlıklarını zedeleyemeyeceği belirtilmiştir. Hafif işlerde çalışabilecek yaşta olan çocukların, çalışma şartları ve hangi işlerde çalıştırılabilecekleri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından belirlenir.

Aynı kanunun 72. Maddesinde 18 yaşını doldurmamış çocukların, maden ocaklarında, tünel inşaatı gibi yeraltı ve su altındaki işlerde çalışmaları da yasaklanmıştır.73. maddede ise sanayi işlerinde 18 yaş altı çocukların çalıştırılması yasaklanmıştır.

2.2. Çocuk İstismarı

Çocuğun istismarı, geçmişten beri süregelen, nesilden nesile yaygınlık gösteren toplumsal bir sorundur. Çocuk istismarını genel bir tanıma sığdırmak güçtür. İstismar sorununun özüne bakıldığında zarar görenin çocuk olduğu görülmektedir. Bu alanda her ne kadar ülkemizde çalışmalar yapılsa da önemli derecede bir yol kat edilememiştir. Dünya üzerinde çocuklar için atılmış en küçük ve en önemli adım 1989 yılında BM tarafından kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'dir. (Bayraktar, 2015: 40)Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS), çocuğun haklarını yasalarla koruyan BM tarafından kabul edilen yasal düzenlemedir. Çocuğun kendisine bakmakla yükümlü olan kişi ya da kişiler tarafından fiziksel, ruhsal ve cinsel istismar gelişimini etkileyen istismar ve ihmale maruz kalması durumunda, ÇHS devletlerin bunu önlemek için oluşturduğu yasal, yönetsel düzenlemeleri içerir (Yücel, 2016: 88-120).

Sağlıklı her insanın temeli, çocuklukta oluşur. Kötü ilişkilerin olduğu ortamda yetişen çocuklar kötü birer birey olarak yetişir (Cüceloğlu, 2010, 372). Örneğin; sınavdaki başarısızlığından dolayı fiziksel ve duygusal şiddete maruz kalan çocuk, sınava ne kadar çalıştığı ile değil, aldığı düşük not ile değerlendirilir. Çocuğa kötü

muamele ve aşığılama duygusu bu tarz olaylarla benliğine işler. Bu çocuklar, özđüveni düşük, sağlıksız bir toplumu oluşturmaktan ileri gidemezler.

Çevresi tarafından ötekileştirilen istismar mağđuru çocuk suçluluk, utanç ve kirlenmişlik duygularıyla kendini daha kötü hissederken, kendi için tamamen olumsuz düşüncelere bürünür. Bu duygu ve düşünceler çocuğa saldırgan tarafından benliğine yerleştirilebileceği gibi çevre veya aile tarafından da oluşturulabilir. Toplum baskısı ve ahlak kurallarının yoğun olduğu yerlerde, çocukta bu tarz duygular daha hızlı oluşur ve toplumdan kendini soyutlar. Bu davranışlarıyla çocuk, kendince istismarı gizlemeye çalışır (Kürklü, 2011: 24).

Bir başka tanıma göre çocuk istismarı ve ihmali, “ anne/baba ya da bakıcı gibi bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce, uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan, eylem ve eylemsizliklerin tümü ” dür (Taner ve Gökler (? : ?)’den akt. Yücel, 2016: 88-120).

İstismar sonrası mağđur çocuğa, ailenin ve gelenekselci kültüre sahip çevrenin bakışı değişir. Çünkü günümüzde dahi istismar mağđuru çocuk toplumca dışlanmakta ve kötü muameleye maruz kalmaktadır. Bu da çocuğun iyilik halini olumsuz etkilemekle birlikte, çocukta kısa vadede travmalara ruhsal ve psikolojik sorunlara, uzun vadede ise kişilik sorunlarına ve gelişimsel problemlere neden olmaktadır. Ailelerin çocuklarına inanmaması ve onlara suçlayıcı tavır takınması çocuğun içine kapanmasına ve güven sorunu yaşanmasına sebep olur. Hatta bazı kesimlerde çocuk; geleneksel ahlak ve din kuralları adı altında uğradığı istismardan namus cinayetine kurban gidebilmektedir (Yücel, 2016: 88-120).

Her ülkede olduğu gibi Türkiye’de de çocuklar sokakta yaşamakta/çalıştırılmakta, şiddet mağđuru veya şiddet uygulayan olabilmekte, madde kullanabilme gibi topluma zarar verecek sorunlar yaşayabilmektedir. Özellikle kız çocukları cinsel sömürü ve namus adına erken evlilik mağđuru olabilmektedir. Bunlar da istismar örneğidir (Kazak, 2019, 21).

İstismarcının kişilik özellikleri; alkol ve madde bağımlısı olma, düşük benlik saygısı, özđüven eksikliğidir (Bilgin, 2015: 10) . Alkolik bireyin istismarcı olma olasılığı sağlıklı bir bireye göre daha fazladır. Benlik saygısı düşük ve özđüveni eksik

kişiler kendilerinden yaşça küçük çocukları istismar ederek tatmin olmaya çalıştıklarından bu grubun istismarı olma olasılığı da fazladır. Her anlamda sağlıklı ailelerde büyümemiş ve madde eğilimi olan kişilerde de istismarcı profiline sıklıkla rastlanmaktadır. İstismarın dört çeşidi vardır. Bunlar fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ekonomik istismar olarak dörde ayrılır (Bayraktar, 2015: 45).

2.2.1. Çocuk İstismarını Etkileyen Faktörler

Çocuk istismarını etkileyen etkenleri incelendiğinde; çocuk, anne-baba, çevre etkisinin yanında bazı olağanüstü haller de olduğu görülmektedir (Bayraktar, 2015: 42).

Anne-Baba Etkeni

Anne veya babanın istismar öyküsüne sahip olması çocuklara uygulayacakları istismar ihtimalini artırır. Aynı şekilde istenmeyen bir gebelik, erken yaşta ebeveyn olma, eşler arasındaki uyum sorunu, sigara veya alkol bağımlılığı, eşlerin bireysel sorunları, sağlık problemleri, aile içi şiddetin varlığı istismara temel oluşturan ailevi etkenlerdendir. Bunların dışında eşlerin düşük eğitim düzeyleri, ekonomik sorunların varlığı ve çocuğa karşı duyarlılığa sahip olma düzeyleri de ailevi etkenler arasında sayılabilmektedir (Bayraktar, 2015: 42).

Çocuk Etkeni

İstismarın etkenlerinden çocuk faktörü ele alındığında; gebelik döneminde yaşanan ruhsal ve bedensel sorunlar, zihinsel gelişimi, süregelen hastalıklar, gelişimsel bozukluklar, eğitimsel problemler, bebeğin cinsiyeti, bebeğin kardeş sayısı, çocuğun yaşı, çocuğun evden veya aileden ayrılma sorunları da çocuk etkeni içerisinde yer almaktadır (Bayraktar, 2015: 43).

Çevre Faktörü

Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan aileler incelendiğinde, istismarın daha fazla görülmesi olasıdır. Çünkü düşük sosyo-ekonomik ailelerin çocukları sahip olduğu şartlar dolayısıyla daha fazla istismara ve ihmale maruz kalmaktadır. Bunlara ilave olarak alışılmadık dışında farklı bir çevrede yaşama, kalabalık kentlerde yaşama, toplumsal destekten yoksun kalma ve sosyal anlamda çevreyle iletişimsiz kalıp içe kapanma da çevre faktörünün etkilerindedir (Bayraktar, 2015: 44).

Çocuk, bu etkenlerin dışında sanal ortamda da istismara maruz kalabilir. Günümüzün temel sorunu güvenli internet, bireysel düzeyde yeterli olsa da, toplumsal düzeyde çocuğu istismardan koruma konusunda yetersiz kalmaktadır (Bayraktar, 2015: 44).

Olağanüstü Haller

Olağanüstü hallerde (savaş, göç, deprem, salgın hastalıklar) bireyler barınma, beslenme sorunu yaşar ve buna bağlı olarak çocuk istismarı artmaktadır. Savaş ortamı çocuk için zaten başlı başına bir travmadır ve bu ortamlarda çocuk ticareti ve çocuk kaçırma gibi olaylar görülmektedir. Diğer yandan çocukların savaşa katılması da onlar için yine bir istismardır ve sonucu ise çocuğun psikolojik travma yaşamasıdır. Çünkü istismara maruz kalan her çocuk uzun veya kısa süreli psikolojik travmalara maruz kalmaktadır (Bayraktar, 2015: 44). Savaş gibi olağanüstü hallerden doğan istismarda çocuklar yaşadıkları şartlara bağlı olarak anlık veya uzun süreli travmalar yaşayabilmektedir. Yaşadıklarından etkilenen çocuğun destek alarak süreci atlattığı sağlanabilir.

2.3. Fiziksel İstismar

Çocuğun bilerek yaralanması ya da kaza dışında fiziksel yaralanmaya maruz kalması olarak tanımlanan fiziksel istismar, aile bireyleri ya da çocuğun gittiği kurumlardakiler (okul, kreş ve benzeri yerler) tarafından iki gruba ayrılabilir (Yücel, 2016: 88-120). UNICEF fiziksel istismarı “ Kaza sonucu olmayan, yasaklanmış, çocuğa acı veren, çocuğun gelişimi ve işlevselliğinde sürekli zarara yol açabilecek şiddet hareketleri” olarak tanımlamaktadır (akt. Bayraktar, 2015: 45).

Tanısı en kolay olan fiziksel istismar; çocuğun kaza dışında zarar görmesi, dövülmesi gibi nedenlerden vücudunun hasar görmesi olarak bilinmektedir (Yolcuoğlu, 2015: 414).

Fiziksel istismar mağduru çocuklarda farklı lezyonlar görülmektedir. Okulda akademik anlamda başarısız olurlar. Eve gitmekten korkarlar ve kimseyi kendilerine yakınlıktırılmazlar. Ufak acılara tepki tepki vermez, hemen ağlamazlar. Bu çocuklarda bazen gerileme görülür. Örneğin; tuvaletini sık sık altına kaçırma gibi. Fiziksel istismar, çocuğun psiko-sosyal gelişimini de etkilediğinden bu çocuklarda ileriki yaşlarda, madde veya alkol bağımlısı olma, hırsızlık yapma, yalan söyleme ve okuldan kaçma gibi olumsuz davranışlar görülebilmektedir (Pişi, 2013: 24). Ancak toplumumuzda çocuğa

terbiye vermek ve onu eğitmek adı altında çocuğa şiddet eğilimi oldukça yaygındır. Kültürel olarak da çeşitli atasözleri ile de bunu normalleştirip, çocuğun fiziksel şiddet ve istismara maruz kalmasına altyapı oluşturulmaktadır. Gözle görülebilmemesinden dolayı fiziksel istismar en yaygın ve en kolay fark edilen istismardır (Bayraktar, 2015: 46).

Ekonomik sorunlar yaşanan ailelerde, diğer ailelere göre daha fazla fiziksel aile içi şiddet yaşanır. Yoksulluğun beraberinde getirdiği sorunlar çocuklar dahil tüm aile bireyleri üzerinde olumsuz etki bırakır. Şiddet mağduru çocuk, varsa diğer kardeşlerine veya arkadaşlarına karşı saldırgan tavırlar içinde olur. Aileden gördüğünü yapan çocuk, sosyal öğrenme kuramına göre o da bu davranışları kardeşine yapar Bu çocukların özgüveni zayıftır ve sevgiden yoksundurlar (Aydın, 2019: 42).

Fiziksel istismar çocuğun gururunu zedeler. Çocuğun gelişimini sekteye uğratarak, fiziksel hasarların yanında psikolojik hasarlar da meydana getirir. Bu da çocukta yaşam boyu devam edecek sorunlara (depresyon, madde bağımlılığı, suça yönelme, sorunlu akran ilişkileri) neden olmaktadır. Gördüğünü yapacak olan bu çocuk, gelecekte bir istismarcı adaydır (Akyüz, 2016: 519).

Çocukla ilgili toplumun kalıp yargıları vardır. “Dayak cennetten çıkmadır ” gibi sözler toplumu oluşturan bireylerin şiddeti normalleştirmek adına kullandığı kalıplardır (Cüceloğlu, 2010: 372). Dayanın beraberinde gelen korku, gelenekselci yaklaşımda ayrılmaz bir bütündür (Onur, 2005: 267). Okulda öğretmen evde ebeveynler, geçmiş zamanlarda sıkça çocuğu terbiye etmek için dayaya başvurumaktadırlar. O dönemlerde, çocuk yetiştirilirken kullanılan dayak yalnızca ülkemizde değil, Avrupa ülkelerinde de kullanılmaktaydı (Onur, 2005: 274).

Kısaca çocuğun bilerek, kaza dışı yaralanması fiziksel istismar olarak tanımlanmaktadır. Bunlar ısırma izi, morluk, vurma, tekmeleme yani çocuğun fiziksel zarara maruz kaldığı her türlü psikolojik, fiziksel ve psikososyal gelişimini etkilemektedir.

İstismar riskini artıran ebeveyn grubuna göz atıldığında; anne-babanın geçmişinde şiddetin varlığı, düşük maddi durum, madde veya alkol bağımlılığı, anne-babanın psikolojik sorunları, erken ebeveynlik gibi faktörler istismar riskini artırır. Risk grubundaki çocuk faktörü incelediğinde istenmeyen gebelik/çocuk, bebeğin anneden erken dönemde ayrılık öyküsünün olması, istenen cinsiyette olmaması yine istismar

riskini artıran etkenlerdendir. Fiziksel istismara zemin hazırlayan faktörler; aile, çocuk ve çevre olarak üçe ayrılır. Aile faktörünü; alkol, ekonomik durum, şiddet, stres, eğitim düzeyi, cinsel sorunlar ve boşanma kriterleri etkiler. Çocuk faktörünü; erken doğum, istenmeyen gebelik, beslenme yetersizliği, çocuğun yetersiz motor becerileri ve istenmeyen gebelik/cinsiyet kriterleri etkiler. Çevre faktörünü ise; koruyucu yasanın yetersizliği, kültürel kalıplar ve eşitsizlik etkiler (Yücel, 2016: 88 -120).

Fiziksel İstismara maruz kalmış çocuk, aileden biri tarafından, ev gitmek istemez, ebeveynlerinden korkar, okula düzenli bir geliş gidiş saati olmaz, başkalarıyla fiziksel temastan kaçınır, yara izlerini saklamak için mevsime uygun olmayan giysiler giyer, sosyal iletişimsizliği ve ağrı şikayetleri olur (Yücel, 2016: 88-120).

Fiziksel İstismar Göstergeleri

- Vücudun çeşitli bölgelerinde yara ve izler,
- Vücutta yanıklar,
- Vücudun farklı yerlerinde morluklar,
- Vücutta kırılan kemikler,
- Vücutta ısırma izleri

Davranış Üzerindeki Etkileri

- İçer kapanma, çekingen tavır,
- Kaygı,
- Ebeveynlerden korkma,
- Eve gitmek istememe,
- Mevsime uygun olmayan giyecekleri yaraları gizlemek için giyme,
- Fiziksel temastan çekinme,
- Sosyal iletişimden uzaklaşma,
- Okul başarısında düşüşler (Türker, 2017: 10-11)

2.4. Duygusal İstismar

Çocuğun duygu bütünlüğünü bozan, ihtiyacı olan sevgi ve ilgiden mahrum bırakan her türlü davranıştır. Duygusal istismarın diğer istismar türleri gibi somut bir belirtisi olmamakla beraber, tek başına veya diğer istismar türleriyle beraber de oluşabilir.

Duygusal istismarın çocuğun gelişimi üzerindeki etkisi en az diğer istismar türlerinin oluşturduğu etki kadardır (Yücel, 2016: 88-120).

Diğer bir tanımla istismar türü olarak duygusal istismar, duygusal ihmalden doğar ve çocuğun örselenmesi olarak bilinir. Aynı zamanda tek başına da görülebildiği gibi, cinsel ve fiziksel istismarla birlikte de görülebilmektedir. Duygusal istismara maruz kalan çocuğun kişiliği ve kendine olan güveni olumsuz etkilenme yaşar. Ebeveyni ya da çevresi tarafından sürekli eleştirilen çocuklar, anti-sosyal ve özgüvensiz bireyler olarak yetişir. Sevgi ve ilgiden yoksun olan, yetenekleri üzerindeki beklentilerden dolayı baskılanan çocuk duygusal istismarın yanında ilerde oluşabilecek ve ucu öğrenme güçlüğüne kadar uzanan zihinsel gelişimini olumsuz etkileyen sorunlarla karşılaşır (Yolcuoğlu, 2015: 415). Anne- babanın, evliliklerini sonlandırması çocuğun olumsuz duygulara kapılmasına neden olur. Bunun yerine olumlu duyguların yerleşimi, çabaya bağlı olarak belli bir süre devam etse de yine de travmatik etkiler iki yıldan sonra azalır (Zastrow, Kirst Ashman, 2015, 180-181). Bu da çocuğun duygusal anlamda ihmal ve istismara uğrama riskini azaltır.

Çocuğunu çok sevdiğini dile getiren ebeveynler, ilgisini de çocuğundan esirgemediği onunla güvenli bağ kurar. Böyle ortamlarda yetişen çocuklar; reddedilme, aşağılama, güvensizlik gibi duygulara maruz kalmayacağı için duygusal bir açıklık yaşamaz duygusal istismar yaşamazlar (Bayraktar, 2015, 75).

Günlük hayatta en çok görülen istismar türlerinden biri olan duygusal istismar; göreceli olup ölçülemediği için saptanması en zor olanıdır (Türk, 2010, 11). Duygusal istismar için de birden fazla tanım vardır.Çocuğu yok sayma, çocukla alay etme, aşırı otorite, ceza ve çocukla iletişime kapalı olma da duygusal istismar kapsamına girer. (Yolcuoğlu, 2015: 419)Yani sözel olmasına rağmen rağmen, fiziksel olmayan ancak çocuğun kişisel gelişimini zedeleyen her türlü davranıştır (Kürklü, 2011, 26)

2.5. Ekonomik İstismar

Çocukların gelişimini engelleme ve onları erken yaşta iş ortamına sokma olarak tanımlanmaktadır. Osmanlı Devleti'nde ahilik teşkilatı adı verilen kurumlarda çocuklara meslek için eğitim verilmekte ve çocuklar erken yaşta çırak olarak iş ortamına sokulmaktaydı. Çocuklar, yoksulluk, okuldan erken ayrılma, ucuz iş gücü ve

parçalanmış ailelerde yetişme gibi nedenlerle çocuk işçiliği kurbanı olmaktadır (Bayraktar, 2015, 79).

Çocuklar ekonomik anlamda, terörist olarak silahlandırılarak, sokakta çalıştırılarak, dilencilik gibi işlerde çalıştırılarak istismar edilmektedir. Buna eski dönemlerde kölelik de dahil olmuştur (Bayraktar, 2015: 81-85). TCK'nın 229 maddesinde çocuğa dilencilik yaptırılması yasaklanmış ve cezai hükümlere yer verilmiştir.

2.5.1. Çocuk Fuhuşu

Kız/erkek çocuklarının kullanılıp, cinsel amaçla yetişkinlere satılmasıdır. Cinsel amaçla çocukları sömürme, gelişmemiş ülkelerden gelişmiş ülkelere cinsel turizm amaçlı satmak da buna örnektir (Akyüz, 2016, 548).

2.6.Cinsel İstismar

18 yaşına kadar her birey çocuk sayılmaktadır. Bu yaş grubundaki çocukların, cinsel haz ve doyum amacıyla kendinden büyük biri tarafından zorla ya da ikna yolu ile kullanılmasına cinsel istismar denmektedir. Dünya üzerinde her yerde, her düzeyde ailede cinsel istismara rastlanabilir. Böyle bir durumda *çocuk rızası* diye bir şey söz konusu dahi olamaz. Cinsel istismar, ortaya çıkarılması en zor olandır. Bu yüzden net ve doğru bir oran vermek mümkün değildir (Bayraktar, 2015: 53).

Cinsel istismar ile ilgili bir başka tanım ise “ Bir yetişkinin cinsel haz duymak amacıyla çocuğun cinsel organlarını okşamaması, tecavüz etmesi, teşhircilik yapması, çocuğu pornografi aracı olarak kullanması şeklinde tanımlanabilen cinsel istismar, cinsel doyumunu çocuklarla ilişkide arayan cinsel açıdan yetersiz kişilerce başvuru bir suç çeşidi sayılmaktadır ” şeklindedir. (Yolcuoğlu, 2015: 414).

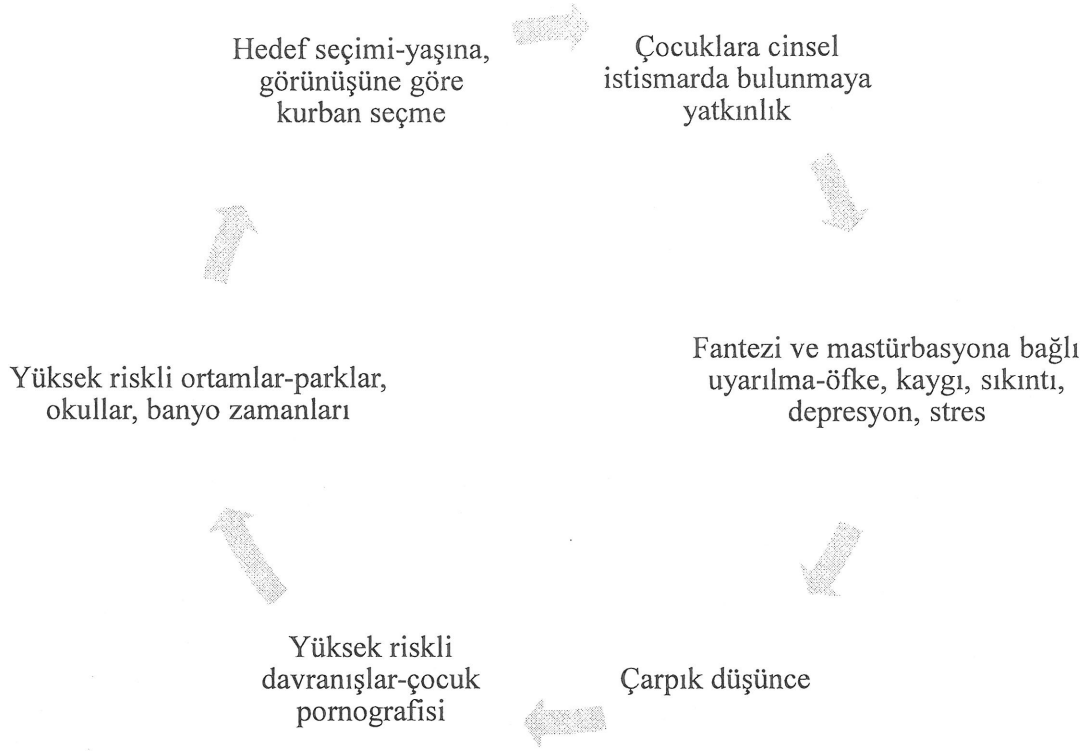
Çocuklara yönelik cinsel istismar için çeşitli kaynaklarda birden fazla tanım yer almaktadır. Tanımların ortak noktası cinsel amaçla kullanılan bir çocuğun varlığı ve ona temasla veya temassız bir şekilde buna mağdur eden kendinden yaşça büyük birinin varlığıdır (Yücel, 2016:88-120).

Lanzarote Sözleşmesi (2010) ile çocuğa yönelik cinsel istismar türleri sınıflandırılmış ve tanımlama çalışmaları yapılarak, bu konuda uluslararası alanda farkındalık geliştirmiştir. Sözleşmenin içeriğinde olan cinsel istismar ve sömürü, çocuğa

cinsel istismar anlamına gelen her davranış, çocuk fuhuşu, pornografisi gibi suçlar çağın cinsel amaçlar için kullanımı ve teşvikidir. (Bilgin, 2015: 3)

Cinsel istismar, çeşitli nedenlerden dolayı gün yüzüne çıkartılmamaktadır ancak yaygınlığı oldukça fazladır. Çocuğun istismarında çocuk ile istismarcının yakınlığı veya uzaklığı istismarın sürekliliğini, sıklığını belirler. Cinsel istismarı belgelemek, kanıtlamak için yasal yollara başvurulduğunda genital muayene yapılır. Bunun en kısa sürede mümkün olduğunca istismar fark edildikten hemen sonra yapılması, bulguların işin uzmanı bir hekim tarafından değerlendirilmek ve olaya ilişkin delillerin usulüne uygun saklanması, bunun yanında çocuğun bu muayeneden en az hasarla kurtulmasını sağlamak gerekmektedir (Yücel, 2016:88-120). Bu muayene sırasında orada bulunan sosyal hizmet uzmanı veya pedagoğ gibi çocuğa psikolojik destek sağlayacak kişilerin varlığı oldukça önemlidir. Fakat günümüzde bu, ne yazık ki tam olarak gerçekleştirilememektedir.

Cinsel istismarın temas içeren ve içermeyen iki çeşidi vardır. Çocukla seksi konuşma, teşhircilik ve röntgencilik yapma temas içermeyen çocuğu cinsel anlamda istismar eder. Dokunma, oral-genital seks, interformel ilişki, penetrasyon, çocuk pornografisi ve fuhuşu çocuğun temas içeren cinsel istismar örnekleridir (Yücel, 2016:106-107).

Şekil 1: Çocuk İstismarı Döngüsü (Sanderson, 2010, akt. Bilgin, 2015: 8)

Cinsel İstismarın Fiziksel Göstergeleri

- Otururken zorlanma,
- İç çamaşırlarında leke/kan,
- Genital bölgede ağrı/kanama,
- Vücutta morluklar ve çizikler,
- Cinsel hastalıklar

Cinsel İstismarın Davranışsal Etkileri

- Yaşının üzerinde cinsellik bilgisi,
- Fiziksel dokunmadan, özellikle karşı cinsle temastan kaçınma,
- Depresyon,
- Ani kilo değişimi,
- Duygusal kontrolsüzlük,
- Dağılmış dikkat/ilgi,

- Düşük benlik saygısı,
- Utanma,
- Suçlama,
- Özgüvensizlik,
- Duygusal dalgalanmalar

Cinsel istismar failleri sıklık sırasına göre; aile, akrabalar, çocuğun bakımından sorumlu olmayan kişi ve çocuğun bakımından sorumlu olan kişiler olarak bilinir. (Türker, 2017: 21-22)

Cinsel istismar faillerinin ortak özelliklerini bir çatı altında incelediğinde;

- Mağdur kim olursa olsun failin genellikle erkek olduğu,
- Mağdurun çocuk olduğu,
- Failin çocukluğunda istismar öyküsünün bulunduğu,
- İstismarcının şiddet mağduru olduğu,
- İstismarcı failin sosyoekonomik düzeyinin düşük olduğu,
- Failin eğitim seviyesinin düşük olduğu,
- Failin ailesinin genellikle tek ebeveynli olduğu görülmektedir. (Türker, 2017: 23)

Cinsel İstismarı Artıran Toplumsal Risk Faktörleri

- Şiddete tolerans gösterme
- Sosyal eşitsizlik
- Cinsiyet eşitsizliği
- İşsizlik ve beraberinde gelen yoksulluk
- Alkole ve maddeye kolay ulaşılabilirlik
- Ailenin ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetlerin yetersizliği (Kefeli, 2016, 20).

2.6.1. Cinsel İstismar Mağduru Çocukla İletişim

Çocuğun yaşadığı cinsel istismar sonrası çocuk kendini iletişime kapatır sosyal hayattan kopar. Bu çocuklarla iletişimi sağlıklı kurmak oldukça önemlidir. Çocuğu sorgulama yapılmamalı ve yönlendirici her türlü sorudan kaçınılmalıdır. Küçük yaştaki çocuklarla iletişimi kolaylaştırmak adına onlara oyuncak verilebilir ve resim çizdirme

yöntemi kullanılabilir. Çocuğu bulunduğu ortamda güvende ve rahat hissetmesi sağlanmalı, onu zorlayacak uzunlukta bir görüşme yapılmamalıdır (Polat, 2017:108).

Çocuktan izin alınmadan, istismara dair izlere bakmak için çocuğa dokunulmamalıdır. Yaşadığı olayı anlatması için çocuk cesaretlendirilmeli ve hiçbir şekilde istismar öyküsüyle ilgili yorum yapılmamalıdır. Çocuğun dilinden konuşmalı ve sözünü kesip ‘neden’ ile başlayan sorulara sorulmamalıdır (Yücel, 2016:112).

2.6.2. Cinsel İstismar Mağduru Çocukların Aile Yapıları ve Ebeveyn Özellikleri

Aile içi iletişimin ve duygusal anlamda bağların zayıf olması çocuğun bazen içe kapanık bazen saldırgan olmasına neden olduğu gibi aynı zaman da kendine güveninin de olmamasına neden olabilmektedir. Baba figürünün baskıcı ve tutucu olduğu ailelerde yetişen çocuklar, başlarına gelen olayları kabullenmeye ve istismar karşısında sessiz kalmaya açıktır. Bu çocukların çevre ile de sosyal ilişkileri zayıftır. Baba sevgisinden yeterince duygusal doyum alamayan çocuklar, istismara daha yatkındır. Çünkü fiziksel temasların duygusal veya cinsel anlamda olup olmadığının ayırımını yapamaz. Ayrıca baskın babaya sahip çocuklar, kendinden yaşça büyük olan istismarcıyı reddedemez. (Bilgin, 2015: 11)

Çocuğun engelinin bulunması, ebeveynlerinin ölümü, boşanma, baskıcı aile yapısı, istenmeyen çocuk olma, düşük ekonomik düzey ve kalabalık ailelerde yetiştirme çocuğun cinsel istismar riskini artırır (Bayraktar, 2015, 55).

2.6.3.Çocuğu Kandırma Evresi

İstismarcı ilk olarak seçtiği kurban ile karşılaşır. Çocuğu tanımaya çalışır ve hangi olaylara ne tepki vereceğini gözlemler. Bunu gözlemledikten sonraki aşamaya geçer ve çocukla yakınlaşmaya, etkileşim kurmaya başlar. Kandırma sürecinde fail, farklı yöntemler de uygulayabilir. Çocukla yakınlık kurarak, güzel söz ve hediyelerle onu kendine yakınlaştırır. Çocuğun duygularını manipüle eder. Daha sonra zaten bu evrede cinsel istismar gerçekleşir, bunu gizlemesi gerektiğini çocuğa bir şekilde hissettirir. İstismarcı bunu gerek tehdit gerekse güzel sözlerle yapar. “Bu aramızda bir sır olarak kalmalı, ben seni seviyorum” ya da “Bunu biri duyarsa senin için çok kötü şeyler olur, sana kimse inanmaz” gibi sözler söyleyebilir. Ancak bir süre sonra kurban, olayı anlatma ihtiyacı hisseder veya olay herhangi bir nedenden dolayı açığa çıkar. Son aşamada ise bu olay bastırılmaya çalışılır. Aile de kurban da zor dönemlerden geçer.

Güven kırıklığı, suçluluk gibi duygular aynı zamanda kurbanı duygusal istismara da maruz bırakır. (Bilgin, 2015: 9)

2.6.4. Çocuk Pornografisi

Çocuğun müstehcen görüntülerinin kaydedilip teşhir edilmesidir. Gelişen teknoloji ile görüntüyü yayma, paylaşma daha da kolaylaşmış, hız kazanmıştır (Akyüz, 2016, 548).

2.7. Munchausen By Proxy Sendromu (MBPS)

Munchausen By Proxy Sendromu, 1977’de Meadow tarafından çocuk istismarının farklı bir türü olarak ortaya koyulmuştur. Çocuğa bakmakla sorumlu kişiler tarafından, aslında çocukta olmayan bir hastalık yaratılmaktadır. “Hasta” olan çocuğu, iyileştirmek amacıyla sağlık kurumlarında çalışan hekimlere başvurarak, tedavi sürecine başvurulmasıyla çocuk bilinçsizce istismara maruz kalmaktadır. (Türker, 2017: 15)

Çocuk istismarının bir çeşidi olarak MBPS’den şüphelenildiği an çocuğun anneden uzaklaştırılması gerekmektedir. Anne genellikle bir hastalık üretir ve hastalık semptomları bulduğu gerekçesiyle çocuğu sağlık kurumuna gereksiz yere götürür. Oluşturulan hastalık öyküsüyle çocuk gereksiz bir tedavi sürecine başlar ve örselenir. Uzun ve açıklanamayan hastalık öyküsü anne tarafından uydurulmaktadır (Yücel, 2016: 99-100).

MPS’da anne genellikle kişilik bozukluğu yaşamakta ve uydurma bir öyküyle çocuğu manasız bir tedavi sürecinin içine sokmaktadır. Çocuğun kullandığı ilaçların ucu ölüme kadar giden sonuçlar doğurabilmektedir. Böyle bir ölüme kurban giden çocuklar genellikle küçük yaşta olup kendilerini ifade edememektedir. (Türker, 2017: 16)

2.8. Shaken Baby Syndrome (Sarsılmış Bebek Sendromu- SBS)

Çocuğun istismarının en ağır çeşitlerinden biridir. SBS, bebeğin sarsılması sonucu oluşan kafatası travmalarıdır. Çok uyku, görme kaybı, aşırı sinir, kötü beslenme ve kusma gibi belirtileri vardır. Dış görünüşte zedelenme gözükmez. Ağır travmalar dışında bir yaş altı çocukların, ağır kafa içi zedelenmelerinin %95’i istismara bağlıdır (Kürklü, 2011: 28). Bebeğin, ölümlü sonuçlanacak şekilde sarsılması olarak da tanımlanır. Ebeveyni huysuzluğu ve sürekli ağlaması ile kızdıran bebek, dış görünüşte darbe izi olmadan ağır bir istismara maruz kalır (Yücel, 2016, 99).

2.9. Ensest

Çocuğa, kan bağı olan ya da olmayan akraba ve çocuğa bakmakla yükümlü güven bağı oluşturmuş kişiler tarafından gerçekleştirilen her türlü cinsel davranıştır. Ensest için çeşitli tanımlar yapılmakta ancak hepsinin temelinde aile içi istismar veya çocuğa bakmakla yükümlü kişiden görülen istismar ve cinsel içerikli davranış vardır. Yıllardır süregelen ensestin özellikle ataerkil ailelerde üstü kapatılmış, görmezden gelinmiştir. Sosyo-ekonomik düzeyle ilgili değil bireylerin kişilik özellikleri ile alakalı olduğu bilinmektedir (Yolcuoğlu, 2015: 407-411).

Cinsel istismarın en ağır türü olan ensestin tarih boyunca azımsanacak kadar az örneği vardır. Mısır firavunlarında ensestin her türü yasak olmasına rağmen, erkek ve kız kardeşlerin evlenmesine izin verilirdi. Tarih kitaplarından da bilindiği gibi Kral Guarthigirmus (Roma İmparatoru) kızı ile evlenmiş ve bir erkek çocuğu olmuştur. Yunan Mitojisinde bakıldığında ise Uranus'u öldüren Zeus'un isteği kardeşi Hera ile evlenmek olduğunu bilinmektedir. Ensestin hiçbir dönemde onay almamasına karşın bu gibi sayılı örnekleri vardır (Aydın, 2019: 9). Toplum tarafından kültürel ahlaka ters düşen, kabul edilmeyen bir olgu olarak ensest genellikle gizli kalmaktadır (Aydın, 2019: 24).

Ensest, genellikle çocuğun kendi evinde yaşanır. Çoğunluk fiziksel bir zorlama yaşanmadan psikolojik etki ve ikna yoluyla çocuk, cinsel istismara zorlanır (Zastrow, 2014: 203). Güvendiği erkek tarafından enseste maruz kalan kız çocukları, ileriki yaşamlarında da erkeklere güvenini yitirir, değersizlik algısına kapılır. Ensest mağduru çocuk bozuk bir aile yapısının göstergesidir. Bunları hatırlamamak adına uyuşturucu maddeye veya intihara başvurmak isteyebilir (Zastrow, 2014: 294-295).

Ensest genelde dokunma ile başlar ve zamanla vajinal bölgeye kadar ilerleyebilir. En sık baba-kız arasında olan ilişkidir. Ancak dede-torun ilişkisine de cinsel istismarda sıkça rastlanır. Namus baskısı olan toplumlarda bu olayın ortaya çıkması engellenmektedir. (Özdemir, 2018, 90)

Ensestin suç olduğu kanısı TCK'nın madde 103/3* ve madde 102/3-c* ile belirtilmiş ve toplumun düşünce yapısı ile de desteklenmiştir. Toplumun temel ahlak yapısına aykırı olduğu unutulmamalıdır (Özdemir, 2018, 110).

Ensest görülen ailelerde; ebeveynler arasında aile içi iletişimsizlik ve/veya cinsel yaşamda sorunlar görülmektedir. Bireyler birbirlerinden uzaklaşmış, yabancılaşmışlardır. Baba etrafta cinsel doyum aramamak adına ilgisini kızına yöneltir. Özellikle de alkolik babanın olduğu ailelerde kız çocukları için risk daha fazladır. (Bilgin, 2015: 11)

Ensest konusunda bazı grupların riski daha yüksektir. Bunları sıralayacak olursak;

- o Alkolik ebeveynler,
- o Ebeveynlerden birinin sağ olmayışı,
- o Madde bağımlısı ebeveynler,
- o Ebeveynlerin cinsel yaşamlarının olmayışı
- o Ebeveynlerden birinin ya da ikisinin de ailesinde ensest ilişkinin varlığı,
- o Zeka problemleri

gibi faktörler ensest riskini artırır. (Yolcuoğlu, 2015: 407-411)

Özetle ensest risk etkenleri; ailede üveylik bulunması, annenin çalışıp babanın/üvey babanın çocuğa bakması, çocukla aynı yatak odasını paylaşma, ebeveynlerin psikolojik sorunları, ekonomik sorunlar, kalabalık aile, ebeveynlerin geçmişinde ensestin varlığı ve ailedeki madde ve alkol kullanımınıdır (Bayraktar, 2015, 63). Eskiden sıkça gizlenen, günümüzün değişen bakış açısıyla beraber, eskiye göre, ortaya çıkarılabilen ensest vakalarında aileler psikolojik destek almak istemektedirler (Zastrow, 2014: 293).

2.10. Pedofili

Pedofiller genelde, kişilik bozukluğu yaşayan, zeka geriliği bulunan, seksüel olarak tecrübesiz olup çocukla ilişkiyi tercih eden sorunlu kişilerdir (Bayraktar, 2015, 66).%1 oranla kadınlarda görülse de, pedofili genel bir tabirle erkeklere özgüdür. Toplumsal bakış açısına göre erkeklerden bu tarz bir cinsel ilişki isteği beklenildiği görülmektedir (Aydın, 2019, 26).

---

* Çocukların cinsel istismarı

* Cinsel saldırı

Pedofili, yetişkin bireylerin ergenlik çağına erişmemiş çocuğa bilerek/isteyerek cinsel ilgi duyarak yaptığı davranışlar olarak da tanımlanmaktadır (Aydın, 2019: 27). Ailesi tarafından ihmal edilmiş, savunmasız, ilgi ve sevgiye muhtaç çocuklar mağdur seçiminde pedofillerin seçtikleri kurbanlar olmaya daha yakındırlar. Toplumumuzun gelenekleri çerçevesinde çocuğa sarılıp öpme, kucaklama bir sevgi ve ilgi gösterme şeklidir. Ancak pedofiller bu çizgiden dışarı çıkmıştır (Aydın, 2019: 26).

Günümüzün gelişen teknolojisinde pedofillerin çocuklara ulaşması, cinsel içerikli konuşmalar yapması, çocuk pornografisi izlemesi daha da kolaylaşmıştır (Aydın, 2019: 30). Çocuğun sır ve sürpriz ayırımını doğru yapması gerekmektedir. Bunu ebeveynler uygun dille çocuğa öğretmelidirler (Aydın, 2019: 39).

2.11. İstismar ve İhmal Ayrımı

İhmal ve istismar ayrımı için “İhmal ve istismarı birbirinden ayıran en temel nokta, istismarın aktif, ihmalin pasif bir olgu olmasıdır” şeklinde ifadeler vardır. Çocuk ihmali; çocuğun temel ihtiyaçlarından mahrum bırakmadır. Ailenin çocuğa karşı en temel sorumlulukları yerine getirmemesi, çocuğun normal gelişimini engelleyici davranışta bulunmak olarak da tanımlanabilir. (Yolcuoğlu, 2015: 413)

İhmal, çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanamaması olarak tanımlanabilir (Polat, 2007: 190). Yani çocuğun; fiziksel, duygusal ve eğitimsel gereksinimlerinin yok sayılması durumu çocuk ihmali kapsamına girer (Polat, 2007: 140).

2.12. Eğitimde Çocuk İstismarı

Her çocuğun gelişimsel özellikleri kendine özgüdür.. Okulda öğretmenin, evde anne-babanın her çocuğun farklı olduğunu, kıyaslama yapılmaması gerektiğini bilmesi ve ona göre davranması gerekmektedir. Akademik başarı düzeyinden dolayı çocuk, istismar mağduru yapılmamalıdır. Her bireyi olduğu gibi ve biricik kabul etmek, yaşına ve gelişimsel düzeyine uygun beklenti içinde olunmalıdır (Hazer, 2018: 42).

Çocuk doğduğundan bu yana ilk iletişimini anne ile kurmakta, buna baba ve diğer aile üyelerinin dahil olmasıyla birlikte sosyal çevre de eklenerek, çocuğun etkileşim kurduğu alan genişlemektedir (Hazer, 2018: 43). Daha sonra bu sürece eğitim-öğretimin temeli olan öğretmenler eklenir. Çocuğun her türlü gelişiminde, öğretmenin desteği ve olumlu yaklaşımı önemli rol oynamaktadır (Hazer, 2018: 45). Öğrencisi ile pozitif

ilişkiler içinde olan öğretmenlerin, çocuktaki her türlü farklılığa dikkat etmesi istismar şüphesi olan çocuğun gözlem ile fark edilmesini sağlar. Çocukların evlerinden sonra daha çok vakit geçirdikleri eğitim kurumları olan okullar, çocuğun sosyal çevreye atılmasıdır. Öğretmenler çocuğun gelişimi üzerinde belirleyici rol oynar (Kılıç, 2014: 9). Beden eğitimi derslerinde üzerlerini değiştirmekten çekinen, derse katılmayı reddeden çocuğun bu davranışları cinsel istismarın davranışsal belirtisi olup, öğretmen tarafından fark edilmelidir (Polat, 2007:149).

Çocuklar, eğitim gördükleri kurumlarda fiziksel istismara maruz kalabilmektedirler. Bu daha çok dayak olarak adlandırılır ve vurma, itme şeklinde karşımıza çıkar. Çocuklar, kreş ve okul gibi eğitim kurumlarında fiziksel istismar diğer adıyla *şiddet mağduru* olabilmektedirler. Bunda öncelerden beri dilimize yerleşmiş olan “Dayak cennetten çıkmadır.” gibi sözlerin de etkisi bulunmakta ve gelenekselci bir bakış açısı hakim olmaktadır. (Bayraktar, 2015: 51)

Günümüz şartlarında bazı yasal düzenlemelerle şiddet azaltılmaya çalışılmış bunun yerine çocuğa farklı cezalar verilmesi uygun görülmüştür. Ayrıca bazı yuva ve kreş gibi kurumlarda kamera sistemi kurularak, ailelerin şüphelerini bir nebze de olsa giderilmesi hedeflenmiştir. (Bayraktar, 2015: 51)

Öğretmenlerin çocuk istismarı konusunda bilgi sahibi olmaları özellikle, 6-15 yaş grubu için oldukça önemli rol oynar. Öğretmenlerin bildirim ve müdahale konularında bilgili olmaları, bu sürecin işleyişini kavramaları ve istismarı bildirmekten çekinmemeleri önemlidir (Kürklü, 2011: 39).

Fiziksel şiddetin günümüzde hala bir disiplin aracı olarak kullanıldığını görmekteyiz. Bu yüzden ki çocuğun götürüldüğü sağlık kurumunda sağlık personeli de ailenin söylediği *kaza* hikayesine inanmakta ve üzerine gitmemektedir (Bakır ve Kapucu, 2019:15).

Öğretmenler; çocuğun davranış değişimin gözlemlemeli, fiziksel değişimlerini takip etmeli, akran ilişkilerine dikkat etmelidir (Kürklü, 2011: 40). Çocuk için koruyucu ve önleyici tedbirler alınmalıdır. Kürklü (2011), yaptığı çalışmaya göre öğretmenler çocuk ihmal ve istismarı konusunda bilgilendirilme ihtiyacını duymakta olduklarını %84.2 oranla belirtmişlerdir (Kürklü, 2011: 46). Yine Kürklü (2011) yaptığı çalışmada öğretmenlerin daha önce çocuk istismar ve ihmal hakkında resmi bir eğitim alıp

almadıkları sorusuna cevap olarak 226 öğretmen hayır cevabını vermiştir (Kürklü, 2011, 51).

Öğretmenlerin çoğu istismar bildiriminden sonraki soruşturma sürecini zorlu evrak işleri olarak görmekte ve sorumluluk almak istememektedirler. Öğretmenler, eğitim gördükleri lisans eğitim dönemleri boyunca çocuk istismarı ve bildirimine dair kanuni zorunluluklar konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları Kürklü'nün yaptığı çalışmayı destekler (Kürklü, 2011, 76). Türk toplumunun yapısının etkisiyle nadiren ortaya çıkarılan ve bildirim yapılan istismarın çocuğun yüksek yararını korumak için adli vakaların yetkili mercilere taşınması gerekmektedir (Taş, 2017: 30).

Okulda şiddet mağduru olan çocuğun başarısının düşmesi, özgüveninin azalması, okuldan uzaklaşması gibi bazı davranış bozukluklarının da oluşması çocuğun öğretmenine düşmanlaşması gibi sonuçları doğurabilmektedir. Böyle çocukları kaybetmenin kolay ancak kazanmanın zor olduğunu görmekteyiz. Eğitimsiz bir toplum acınası haldedir.(Bayraktar, 2015: 51) Bir istismarı fark edebilmek için her şeyden önce çocuğu iyi tanımak gerekmektedir. Çocukla herhangi bir şekilde teması olan herkesin istismar durumunda nereye bildirim yapılacağını ve sürecin nasıl işleyeceğini bilmesi gerekmektedir. İstismar sonucunda damgalanma ve suçluluk duygusu hisseden çocuğa psikolojik destek verilerek yaşadığı olaydan gördüğü zararı en aza indirmek, çocuğa yönelik müdahalede öncelikli amaç olmalıdır. (Bilgin, 2015: 15)

Kız çocuğu olmak, cinsel istismar konusunda bir risk faktörü sayılmaktadır. (Yetiş, 2017: 24) Yetiş (2017) yaptığı çalışmada öğretmenlerin çalıştığı kurumdaki meslektaşlarının ve yöneticilerinin kendisi ile aynı fikirde olmadığı durumlarda, şüpheli bulunduğu durumla ilgili bildirim yapacağı sorusuna %91.1 oranla olumlu yanıt vermişlerdir(s:81). Eğitim veren öğretmenlerin, çocukların fiziksel, dil, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerine dair konularda bilgi sahibi olmaları gerekmektedir (Akçamete, 2011, 104). Bu konularda bilgi sahibi olan öğretmenler; çocuktaki her türlü ihmal ve istismara dair belirtileri diğerlerine oranla gözlemlemede daha başarılı olurlar.

2001	Çocuk Hakları ve İş Güvenliği Semineri
2002	Çocuk Hakları ve İş Güvenliği Eğitimi Kursu
2003	-

2004	Çocuk Hakları ve İş Güvenliği Semineri
2004	Sokakta kalmış, İstismara Uğramış Çocukların Eğitimi Semineri
2005	Çocuk Hakları ve İş Güvenliği Semineri
2005	Çocukla İletişim Yöntemleri Semineri
2006	Çocuk Hakları ve İş Güvenliği Semineri
2007	Çocukla İletişim Yöntemleri Semineri
2007	İhmal, İstismar ve Tacize Psikososyal Yaklaşım Semineri
2008	Çalışan ve Risk altındaki Çocukların Eğitimi Semineri
2009	Çocukla İletişim Yöntemleri Semineri
2010	Çocukla İletişim Yöntemleri Semineri
2011	Çocuk Koruma Kanunu Uygulamaları Semineri
2012	Çocuk Hakları Semineri
2013	-
2014	Çocuk Koruma Kanunu Danışmanlık Tedbiri Kararları Eğitici Eğitimi Kursu
2015	-
2016	Çocuk Koruma Kanunu Danışmanlık Tedbiri Kararları Eğitici Eğitimi Kursu
2016	Psikososyal Müdahale Hizmetleri Kapsamında Grupla Psikolojik Danışma Kursu
2017	Çocuk İhmal ve İstismarı Kursu
2017	Çocuk Koruma Kanunu Danışmanlık Tedbiri Kararları Eğitici Eğitimi Kursu
2018	Kapsayıcı Eğitim Göç ve Terörden Etkilenmiş Çocuklarla Çalışma Eğitici Eğitimi Kursu
2018	Kapsayıcı Eğitim Afetten Etkilenmiş Çocuklarla Çalışma Eğitici Eğitimi Kursu
2018	Kapsayıcı Eğitim Geçici Koruma Altındaki Çocuklarla Çalışma Eğitici Eğitimi Kursu
2018	Kapsayıcı Eğitim Şiddete Maruz Kalmış Çocuklarla Çalışma Eğitici Eğitimi Kursu
2018	Zorlu Yaşam Olaylarından Sonra Çocukla Görüşme Teknikleri Kursu

Tablo 1: Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Planları (bknz: http://oygm.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=28)

İstismarı bildirme konusunda öğretmenler en önemli kaynaktır. TCK'nın 279. Maddesinde kamu görevlilerinin istismarı bildirim yapma yükümlülüğüne yer verilmiştir (Aksel Ş. ve Yılmaz Irmak T. , 2015: 373-291).

2.13. Okul Sosyal Hizmeti

Sosyal hizmet uygulamaları, her kurumda gerekli olduğu gibi okullarda da gerekli görülen bir ihtiyaçtır. Ancak günümüzde okul sosyal hizmeti uygulaması hayata geçirilmemiş, sadece pilot okullarda yeni uygulanmaya başlanmıştır.

Eğitim sistemindeki ve okullardaki sorunlar dikkate alındığında okul sosyal hizmeti bir gerekliliktir. Her okula öğrenci sayısı göz önüne alınarak sosyal hizmet uzmanı görevlendirilmelidir. Davranışsal, duygusal ve motivasyona bağlı sorunlar yaşayan çocukları sosyal hizmet uzmanının tespit etmesi ve onlarla ilgilenmesi gerekmektedir. Özellikle özel eğitim ihtiyacı olan, dışlanma içgüdüsüne sahip çocukların motivasyonlarını artırmak yine sosyal hizmet uzmanının görevidir (Zastrow, 2014: 488).

Sosyal hizmet disiplininin diğer bir uygulama alanı olarak görülen okul sosyal hizmeti, öğrencilerin yaşam koşullarını, aile sorunlarını ve gelişimsel problemleri ile ilgilenmektedir. Okul sosyal hizmeti uzmanı bu sorunları çocukla işbirliği içinde ekip anlayışıyla yapmalıdır (İpek, 2018 : 10).

ÇKK' nın 32. Maddesinde görevlilerin eğitiminden bahsedilmiştir. Çocuğa en yakın temasta bulunan ve okulda günün üçte birini geçiren çocukla yakın iletişimde bulunan sosyal hizmet uzmanının çocuğun her türlü hakkını bilmesi gerekmektedir. Yaşanan bir istismar ve ihmal durumunda bunu fark ettiği andan itibaren ivedilikle yetkili kuruma bildirmek zorundadır. Bu süreci çocuğun en az hasarla atlatması ve yüksek yararının korunması yine okul sosyal hizmeti uzmanının görevidir (Polat,2007: 163).

2.14. Önlemler

Bayraktar (2015), çocuk istismarını önlemeyi üç aşamada ele almıştır.

Birincil Önleme

- Haklarının çocuğa öğretilmesi,
- Çocuğun güvenliğinin sağlanması,
- Ailelere ekonomik refah sağlanması,
- Medya ile halkı bilinçlendirme,
- Sağlık şartlarını iyileştirme,
- Aileyi eğitme,
- Madde ve alkol alışkanlığından uzaklaştırma,
- Çocuğa cinsel eğitim verilmesi,
- Okullarda psikolog, pedagog, çocuk gelişimci ve sosyal çalışmacı bulunması,
- Okullarda her türlü denetimin yapılması,
- Yasal düzenlemelerin varlığı,
- Çocuk teşhirciliğinde yayın gizliliği/yasaklılığı

İkincil Önleme

- Tedavi ve rehabilitasyon,
- Çocuğu topluma kazandırma,
- Ev ziyaretlerinin yapılması,
- Sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimlerin ve devletin aileyi her anlamda desteklemesi,
- Ekonomik destek verme,
- İhtiyaç halinde ailenin her türlü imkana ulaşılabilirliği,
- Risk grubu olan ailelere psikolojik destek sağlamak

Üçüncül Önleme

- Destekleyici tedbir; çocuğa yönelik iyileştirme çalışmaları
- Koruyucu tedbir; çocuğu koruma altına alma ve tedavi etme

Genel bir ifadeyle, toplum-aile-devlet üçlüsü birlikte çalışıp istismarı en aza indirmelidir (Bayraktar, 2015: 112-121).

Aile planlaması yaparak ve çocuk bakım hizmetlerinin karşılanabilir hale getirerek bundan kaynaklı istismar ve ihmal önlenmelidir. Sağlık hizmetleri de daha ulaşılabilir olmalıdır. Toplumun kalitesini artırmak, çocukların sağlıklarının dışında ruhen de iyilik

halinde yetiştirmekten geçer. Bunun için çocuğa yönelik sosyal politikaları geliştirmek gerekmektedir.(Türker, 2017, s:46)

ocukla temas kolaylaştırılmalı, herhangi bir vaka karşısında müdahalede çocuğun daha az örselenmesi için rehabilite çalışmaları işin uzmanı kişilerce yapılmalıdır. (Türker, 2017: 47)

İstismarı önlemek amacıyla toplumsal yoksunluğu ortadan kaldırmak için sosyal politikalar geliştirilmelidir. Gördüğü şiddet sonrası hasar gören ocuk için kamuoyunda farkındalık yaratılmalıdır. şiddetin her türlüsü yasaklanmalı, çocuğa söz hakkı verilmelidir. ocuk karşısındakine ‘hayır’ demeyi öğrenmeli, medyanın da ocuk istismarı ile ilgili duyarlılığı artırılmalıdır (Akyüz, 2016, 527).

3.GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin çocuk istismarı konusunda bilinç düzeylerini ölçmeyi ve farkındalıklarını saptamayı amaçlamıştır. Bu çalışmanın amacı çocuk istismarı konusunda farkındalık düzeyleri tespit edilen öğretmenlerin, konu hakkındaki bilinç düzeylerini görülmesinden sonra, bilgi seviyelerine göre eğitim almalarını sağlamaktır. Konu hakkındaki bilgi düzeyleri belirlendikten sonra, belirli seviyelere ayırıp çocuğa yönelik eğitimler verilmesi çalışmanın amaçlarındandır.

3.2. Araştırmanın Önemi

Çocuk istismarı insanlığın her döneminde varlığını sürdüren, toplumsal bir sorun olduğu gerçektir. Bu konuda, ailelerin bilgi düzeylerinin önemli olduğu kadar çocukların günlerinin çoğunluğunu geçirdikleri okullardaki öğretmenlerin de bilgi düzeyi o derece önemlidir. Bu araştırmaya, öğretmenlerin farkındalık düzeyleri temel oluşturmuştur ve bu konudaki öneriler sunulmuştur.

3.3. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma grubunun örneklemini Zonguldak / Çaycuma'da görev yapan ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinden (241) , araştırmaya gönüllü katılanlardan oluşmaktadır. Araştırmaya toplamda 126 öğretmen katılmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

3.4.1. Demografik Bilgi Formu

Bu form araştırmacı tarafından hazırlanmış olup, formda katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim verdikleri sınıf ve meslekte çalışma süreleri sorulmaktadır.

3.4.2. Çocuk İstismarına İlişkin Bilinç Anketi

Bu form araştırmacı tarafından hazırlanmış olup çocuk istismarı konusunda literatürde yer alan çalışmalardan derlenerek oluşturulmuştur. Çalışmanın niteliğine

uygun çocuk istismarı konusunda hazırlanan tez, makale ve anketler incelenmiştir. Çalışmanın amacıyla birebir örtüşen bir ölçek veya anket bulunmadığından anket formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu anketin hazırlanmasında araştırmacı, çocuk istismarı ve okul sosyal hizmeti ile ilgili kaynaklarını incelemiş, anket formunu çalışmanın amacına uygun hazırlamıştır.

3.4.3 Araştırmanın Tipi

Araştırma nicel olarak veri toplaması için anket yöntemi ile görüşme tekniğinden faydalanarak yapılmıştır.

3.4.4 İşlem

Araştırma için gerekli izin 24/12/2018 tarihinde Çaycuma İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınarak, anket formları gerekli açıklamalar doğrultusunda 9 okulda, kağıt kalem testi olarak uygulanmıştır. Anketlerin yanıtlanması yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Çalışmanın anketi Şubat 2019 - Mart 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

3.4.5 Verilerin Analizi

Araştırmanın amaçlarına uygun olarak toplanan verilere uygulanan istatistiksel analizler SPSS v.21 programı ile yürütülmüştür. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin hesaplamalar, ortalama, frekans dağılımı ve yüzdeler ile hesaplanmıştır. İlk olarak katılımcıların ankette yer alan sorulara verdikleri yanıtların frekans dağılımları ve yüzdeleri hesaplanmış ardından anket sorularına verilen yanıtlar Likert tipi ve 1-5 arasında değişen bir ölçekte değerlendirmeye olanak verdiği için anket sorularına verilen yanıtların toplam puanları, ortalamaları ve standart sapmaları ile de istatistiksel analizler yürütülmüştür. Ankette yer alan 7. soruda “Çocuğun vücudundaki morluklar her zaman dikkatimi çekmez” ifadesi, olumlu anlam biçimini değiştirdiğinden toplam puan alma işlemi için 5-1 arasında olacak şekilde ters puanlanmıştır. Ankette alınan puanların normal dağılım gösterip göstermedikleri Shapiro-Wilks ve Kolmogorov-Smirnov normallik testi ile değerlendirildiğinde normal dağılım sergilemedikleri görülmüştür. Bu nedenle ankette elde edilen toplam puanlarla ve ortalama puanlarla yapılan istatistiksel analizlerde parametrik olmayan analiz teknikleri tercih edilmiştir. Gruplararası karşılaştırmalarda bağımsız örneklem Mann Whitney U testi, korelasyonel analizlerde Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır.

3.4.6 Veri Toplama Süreci

Anket formu etik kuruldan aldığı onay sonrasında, anket uygulanacak olan okulların bağlı olduğu Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin talep edilmiştir. Alınan izin sonrasında araştırmacı, 126 öğretmenle gönüllülük esas alınarak formların doldurulması sağlanmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amaçlarına uygun olarak toplanan verilere uygulanan istatistiksel analizlere yer verilmiştir. İlk olarak öğretmenlerin demografik özelliklerine ilişkin ortalamalar, frekans dağılımları ve yüzdeleri verilmiştir. İkinci olarak öğretmenlerin Çocuk İstismarına İlişkin Bilinç Anketine verdikleri yanıtların ortalamaları, standart sapmaları, frekans dağılımları ve yüzdeleri verilmiştir. Üçüncü olarak çeşitli demografik değişkenler bakımından öğretmenlerin Çocuk İstismarına İlişkin Bilinç Anketinden aldıkları toplam puan ortalamalarının karşılaştırıldığı bağımsız örneklem Mann Whitney U testi ve Spearman korelasyon analizi bulguları verilmiştir.

4.1. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 2’de öğretmenlerin yaş ortalamaları ve meslekte çalışma sürelerine ilişkin ortalamalar ve standart sapmalar verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin yaş ortalamaları ve meslekte çalışma sürelerine ilişkin ortalamalar ve standart sapmalar

	Cinsiyet	N	ORT	SS	MIN-MAKS
Yaş	Kadın	86	39.59	9.016	23-59
	Erkek	40	43.63	8.845	27-64
	Toplam	126	40.87	9.123	23-64
Meslekte çalışma süresi	Kadın	86	16.98	9.866	1-39
	Erkek	40	20.48	9.095	3-40
	Toplam	126	18.09	9.730	1-40

Kadın öğretmenlerin yaş ortalamaları 39.59, erkek öğretmenlerin yaş ortalamaları 43.63 bulunmuştur. Kadın öğretmenlerin meslekte çalışma süresi ortalamaları 16.98 erkek öğretmenlerin meslekte çalışma süresi ortalamaları 20.48 bulunmuştur.

Tablo 2’te öğretmenlerin medeni durumlarına ve okuttıkları sınıflara ilişkin frekans dağılımları ve yüzdeleri verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin medeni durumlarına ve okuttukları sınıflara ilişkin frekans dağılımları ve yüzdeleri

		Kadın		Erkek		Toplam	
		N	%	N	%	N	%
Medeni Durum	Bekar	17	19.8	2	5.0	19	15.1
	Evli	69	80.2	38	95.0	107	84.9
Eğitim verilen sınıflar	1	16	18.6	6	15.0	22	17.5
	1 2 3 4	1	1.2	0	0.0	1	0.8
	2	15	17.4	6	15.0	21	16.7
	2 3 4	1	1.2	0	0.0	1	0.8
	2 4	1	1.2	0	0.0	1	0.8
	3	18	20.9	5	12.5	23	18.3
	4	6	7.0	9	22.5	15	11.9
	4 5 6 7 8	0	0.0	1	2.5	1	0.8
	5	1	1.2	0	0.0	1	0.8
	5 6	3	3.5	1	2.5	4	3.2
	5 6 7	4	4.7	3	7.5	7	5.6
	5 6 7 8	12	14.0	6	15.0	18	14.3
	5 6 8	0	0.0	1	2.5	1	0.8
	5 7 8	2	2.3	0	0.0	2	1.6
	6 7	1	1.2	0	0.0	1	0.8
	6 7 8	2	2.3	0	0.0	2	1.6
	6 8	0	0.0	1	2.5	1	0.8
	7 8	3	3.5	1	2.5	4	3.2
	Eğitim verilen okul	İlkokul	58	67.4	26	65.0	84
Ortaokul		28	32.6	13	32.5	41	32.5
İlkokul ve ortaokul		0	0.0	1	2.5	1	0.8
Toplam		86	100.0	40	100.0	126	100.0

Kadın öğretmenlerin %19.8'i bekar ve %80.2'si evlidir. Erkek öğretmenlerin %5'i bekar, %95'i evlidir. Öğretmenlerin tamamına bakıldığında %15.1'i bekar, %84.9'u evli olduklarını bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin ders verdikleri sınıflara göre dağılımlarına bakıldığında %17.5' sadece 1. sınıflara, %0.8'i 1, 2, 3 ve 4. sınıflara, %16.7'si sadece 2. sınıflara, %0.8'i 2, 3 ve 4. sınıflara, %0.8'i 2. ve 4. sınıflara, %18.3'ü sadece 3. sınıflara, %11.9'u sadece 4. sınıflara, %0.8'i 4, 5, 6, 7, 8. sınıflara, %0.8'i sadece 5. sınıflara, %3.2'si 5. ve 6. sınıflara, %5.6'sı 5, 6, ve 7. sınıflara, %14.3'ü 5, 6, 7, 8. sınıflara, %0.8'i 5, 6, ve 8. sınıflara, %1.6'sı 5, 7 ve 8. sınıflara, %0.8'i 6. ve 7. sınıflara, %1.6'sı 6, 7, 8. sınıflara, %0.8'i 6. ve 8. sınıflara, %3.2'si 7. ve 8. sınıflara ders vermektedir.

Öğretmenlerin %66.7'si ilkokul'da, %32.5'i ortaokulda ve %0.8'i hem ilkokulda hem de ortaokulda ders vermektedir.

4.2. Öğretmenlerin Çocuk İstismarına İlişkin Bilinç Anketine Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin Çocuk İstismarına İlişkin Bilinç Anketinde yer alan sorulara verdikleri yanıtların frekans dağılımları, yüzdeleri, ortalama ve standart sapmaları Tablo 4’te izlenebilir. Anketin 7. Sorusu olumsuz bir ifade içerdiğinden ve anketten alınacak toplam puanı etkilememesi için ortalama ve standart sapması hesaplanmadan önce puanları tersine çevrilmiştir. Sorudan alınan puan 5 ise 1, 4 ise 2, 3 ise 3, 2 ise 4, 1 ise 5 olacak şekilde tersine çevirme işlemi yapılmıştır. Sorunun frekans dağılımları ve yüzdeleri hesapları ise ham puan haliyledir ve ters çevrilmemiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Çocuk İstismarına İlişkin Bilinç Anketinde yer alan sorulara verdikleri yanıtların frekans dağılımları, yüzdeleri, ortalama ve standart sapmaları

		N	%	ORT	SS
1. Çocuk istismarı konusunda bilgi sahibiyim	Katılmıyorum	1	.8	4.64	.544
	Kararsızım	1	.8		
	Katılıyorum	40	31.7		
	Kesinlikle katılıyorum	84	66.7		
2. Çocuk istismarı konusunda bilgi düzeyim yeterlidir	Katılmıyorum	3	2.4	4.45	.652
	Kararsızım	2	1.6		
	Katılıyorum	56	44.4		
	Kesinlikle katılıyorum	65	51.6		
3. Çocukların fiziksel özelliklerine dikkat ederim	Kesinlikle katılmıyorum	1	.8	4.33	.884
	Katılmıyorum	6	4.8		
	Kararsızım	11	8.7		
	Katılıyorum	41	32.5		
	Kesinlikle katılıyorum	67	53.2		
4. Çocukların vücudundaki izleri önemserim	Kesinlikle katılmıyorum	1	.8	4.61	.606
	Kararsızım	2	1.6		
	Katılıyorum	41	32.5		
	Kesinlikle katılıyorum	82	65.1		
5. Herhangi bir istismara maruz kalan çocuğu yetkili kuruma bildiririm	Kararsızım	3	2.4	4.79	.462
	Katılıyorum	20	15.9		
	Kesinlikle katılıyorum	103	81.7		
6. Okul başarısı düşük olan çocuklara ailelerinin tavrına dikkat ederim.	Kesinlikle katılmıyorum	1	.8	4.52	.654
	Kararsızım	5	4.0		
	Katılıyorum	47	37.3		
	Kesinlikle katılıyorum	73	57.9		
7. Çocuğun vücudundaki morluklar her zaman dikkatimi çekmez*	Kesinlikle katılmıyorum	56	44.4	4.10	1.057
	Katılmıyorum	45	35.7		
	Kararsızım	10	7.9		
	Katılıyorum	12	9.5		
	Kesinlikle katılıyorum	3	2.4		

8. Çocuğa yönelik istismar konusunda kaynaklardan bilgi edinirim	Katılmıyorum	1	.8	4.36	.626
	Kararsızım	7	5.6		
	Katılıyorum	64	50.8		
	Kesinlikle katılıyorum	54	42.9		
9. İçine kapanık çocuklar dikkatimi çeker	Kesinlikle katılmıyorum	1	.8	4.51	.629
	Kararsızım	3	2.4		
	Katılıyorum	52	41.3		
10. Anne baba ve çocuk ilişkisi benim için önemlidir	Katılıyorum	29	23.0	4.77	.423
	Kesinlikle katılıyorum	97	77.0		
	Katılıyorum	38	30.2		
11. Çocukların akran grubuyla iletişimine dikkat ederim.	Katılıyorum	38	30.2	4.70	.461
	Kesinlikle katılıyorum	88	69.8		
12. Çocukların akran grubuyla fiziksel temaslarına dikkat ederim	Katılıyorum	39	31.0	4.69	.464
	Kesinlikle katılıyorum	87	69.0		
13. Çocukların ödev yazdıkları hikayeleri önemserim.	Kararsızım	5	4.0	4.64	.558
	Katılıyorum	35	27.8		
	Kesinlikle katılıyorum	86	68.3		
14. Çocukları çocukların dili ile istismar konusunda uyarırım	Kesinlikle katılmıyorum	1	.8	4.53	.701
	Katılmıyorum	1	.8		
	Kararsızım	6	4.8		
	Katılıyorum	40	31.7		
15. Ailelerin ekonomik durumu önemlidir	Kesinlikle katılmıyorum	6	4.8	3.71	1.199
	Katılmıyorum	17	13.5		
	Kararsızım	26	20.6		
	Katılıyorum	35	27.8		
16. Ailelerin eğitim düzeyi önemlidir	Kesinlikle katılmıyorum	1	.8	4.40	.850
	Katılmıyorum	6	4.8		
	Kararsızım	6	4.8		
	Katılıyorum	41	32.5		
17. Aile içi iletişimi önemserim	Kesinlikle katılıyorum	72	57.1	4.75	.451
	Kararsızım	1	.8		
	Katılıyorum	29	23.0		
	Kesinlikle katılıyorum	96	76.2		
18. Toplantılarımda ders dışında, ailelerin dikkatini istismar konusuna da çekerim	Katılmıyorum	6	4.8	4.18	.843
	Kararsızım	17	13.5		
	Katılıyorum	51	40.5		
	Kesinlikle katılıyorum	52	41.3		
Çocuk İstismarı Bilinç Düzeyi Toplam		126	100.0	80.70	6.652

* 7. Sorunun ortalaması puanların ters çevrilmesinden sonra alınmıştır.

Yapılan test sonucunda çocuk istismarı hakkında bilgi sahibi olma ve böyle bir duruma maruz kalan çocuğu ihbar etme durumunda katılımcıların yeterli düzeyde bilgi sahibi olduğu verisi elde edilmiştir. Katılımcıların aile içi iletişim, çocukların akran grubuyla iletişimi konusuna gerekli önem gösterdiği görülmüştür. Katılımcıların istismar konusunda kaynaklardan bilgi edinme ve ailelerin ekonomik durumları hakkındaki konulara daha az önem verdikleri görülmektedir. Aynı zamanda katılımcıların çocukların vücudundaki morarmalar konusunda diğer durumlara göre yeteri kadar dikkat çekmedikleri verisi elde edilmiştir.

4.3. Öğretmenlerin Çocuk İstismarı Bilinç Düzeylerinin Demografik Değişkenlerle İlişkisi

Tablo 5'te öğretmenlerin cinsiyetlerine göre Çocuk İstismarı Bilinç Anketinden aldıkları toplam puan ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem Mann Whitney U testi bulguları verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre Çocuk İstismarı Bilinç Anketinden aldıkları toplam puan ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem Mann Whitney U testi bulguları

	Cinsiyet	N	ORT	SS	Z	p
Çocuk İstismarı Bilinç Düzeyi	Kadın	86	81.03	6.460	-7.753	.451
	Erkek	40	79.98	7.076		
1. Çocuk istismarı konusunda bilgi sahibiyim	Kadın	86	4.62	.577	-.614	.539
	Erkek	40	4.70	.464		
2. Çocuk istismarı konusunda bilgi düzeyim yeterlidir.	Kadın	86	4.41	.692	-.967	.333
	Erkek	40	4.55	.552		
3. Çocukların fiziksel özelliklerine dikkat ederim.	Kadın	86	4.36	.867	-.624	.532
	Erkek	40	4.25	.927		
4. Çocukların vücudundaki izleri önemserim.	Kadın	86	4.65	.609	-1.316	.188
	Erkek	40	4.53	.599		
5. Herhangi bir istismara maruz kalan çocuğu yetkili kuruma bildiririm.	Kadın	86	4.78	.495	-.231	.818
	Erkek	40	4.83	.385		
6. Okul başarısı düşük olan çocukların ailelerinin tavrına dikkat ederim.	Kadın	86	4.55	.680	-1.159	.246
	Erkek	40	4.45	.597		
7. Çocuğun vücudundaki morluklar her zaman dikkatimi çekmez.	Kadın	86	4.09	1.047	-.468	.640
	Erkek	40	4.13	1.090		
8. Çocuğa yönelik istismar konusunda kaynaklardan bilgi edinirim.	Kadın	86	4.45	.587	-2.459	.014*
	Erkek	40	4.15	.662		
9. İçine kapanık çocuklar dikkatimi çeker.	Kadın	86	4.58	.519	-1.478	.140
	Erkek	40	4.35	.802		
10. Anne baba ve çocuk ilişkisi benim için önemlidir.	Kadın	86	4.79	.409	-.812	.417
	Erkek	40	4.73	.452		
11. Çocukların akran grubuyla iletişimine dikkat ederim.	Kadın	86	4.74	.439	-1.635	.102
	Erkek	40	4.60	.496		
12. Çocukların akran grubuyla fiziksel temaslarına dikkat ederim.	Kadın	86	4.72	.451	-1.080	.280
	Erkek	40	4.63	.490		
13. Çocukların ödev yazdıkları hikayeleri önemserim.	Kadın	86	4.69	.515	-1.080	.280
	Erkek	40	4.55	.639		
14. Çocukları çocukların dili ile	Kadın	86	4.59	.675	-1.573	.116
	Erkek	40	4.59	.675		

istismar konusunda uyarırım.	Erkek	40	4.40	.744		
15. Ailelerin ekonomik durumu önemlidir.	Kadın	86	3.69	1.181	-.519	.604
	Erkek	40	3.78	1.250		
16. Ailelerin eğitim düzeyi önemlidir.	Kadın	86	4.41	.925	-.855	.392
	Erkek	40	4.40	.672		
17. Aile içi iletişimi önemserim.	Kadın	86	4.77	.452	-.621	.535
	Erkek	40	4.73	.452		
18. Toplantılarımda ders dışında, ailelerin dikkatini istismar konusuna da çekerim.	Kadın	86	4.15	.875	-.452	.651
	Erkek	40	4.25	.776		

*p<.05

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre anketin 8. soru su olan “Çocuğa yönelik istismar konusunda kaynaklardan bilgi edinirim” ifadesinden alınan ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-2.459$; $p=.014$). Kadın öğretmenlerin çocuğa yönelik istismar konusunda kaynaklardan bilgi edinme ortalamaları ($ort=4.45$) erkek öğretmenlerin ortalamalarından ($ort=4.15$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre anketin diğer sorularından aldıkları ortalama puanlar arasında ve anketten aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 6’te öğretmenlerin eğitim verdikleri okullara göre Çocuk İstismarı Bilinç Anketinden aldıkları toplam puan ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem Mann Whitney U testi bulguları verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin eğitim verdikleri okullara göre Çocuk İstismarı Bilinç Anketinden aldıkları toplam puan ortalamaları, standart sapmaları ve bağımsız örneklem Mann Whitney U testi bulguları

	Cinsiyet	N	ORT	SS	Z	P
Çocuk İstismarı Bilinç Düzeyi	İlkokul	84	83.06	5.320	-5.380	.000*
	Ortaokul	41	75.95	6.663		
1. Çocuk istismarı konusunda bilgi sahibiyim	İlkokul	84	4.74	.442	-2.632	.008*
	Ortaokul	41	4.44	.673		
2. Çocuk istismarı konusunda bilgi düzeyim yeterlidir.	İlkokul	84	4.58	.496	-2.758	.006*
	Ortaokul	41	4.17	.834		
3. Çocukların fiziksel özelliklerine dikkat ederim.	İlkokul	84	4.55	.684	-3.913	.000*
	Ortaokul	41	3.85	1.062		
4. Çocukların vücudundaki izleri önemserim.	İlkokul	84	4.70	.485	-2.290	.022*
	Ortaokul	41	4.41	.774		
5. Herhangi bir istismara maruz kalan çocuğu yetkili kuruma bildiririm.	İlkokul	84	4.83	.406	-1.262	.207
	Ortaokul	41	4.71	.559		
6. Okul başarısı düşük olan çocukların ailelerinin tavrına dikkat ederim.	İlkokul	84	4.64	.633	-3.538	.000*
	Ortaokul	41	4.27	.633		
7. Çocuğun vücudundaki morluklar her zaman dikkatimi çekmez.	İlkokul	84	4.27	.974	-2.503	.012*
	Ortaokul	41	3.78	1.151		
8. Çocuğa yönelik istismar konusunda	İlkokul	84	4.46	.548	-2.344	.019*

kaynaklardan bilgi edinirim.	Ortaokul	41	4.15	.727		
9. İçine kapanık çocuklar dikkatimi çeker.	İlkokul	84	4.62	.513		
	Ortaokul	41	4.27	.775	-2.709	.007*
10. Anne baba ve ocuk ilişkisi benim için önemlidir.	İlkokul	84	4.85	.364		
	Ortaokul	41	4.61	.494	-2.917	.004*
11. Çocukların akran grubuyla iletişimine dikkat ederim.	İlkokul	84	4.80	.404		
	Ortaokul	41	4.51	.506	-3.269	.001*
12. Çocukların akran grubuyla fiziksel temaslarına dikkat ederim.	İlkokul	84	4.77	.421		
	Ortaokul	41	4.54	.505	-2.696	.007*
13. Çocukların dev yazdıkları hikayeleri nemserim.	İlkokul	84	4.73	.449		
	Ortaokul	41	4.49	.711	-1.677	.093
14. Çocukları ocukların dili ile istismar konusunda uyarırım.	İlkokul	84	4.76	.428		
	Ortaokul	41	4.07	.905	-4.960	.000*
15. Ailelerin ekonomik durumu önemlidir.	İlkokul	84	3.98	1.130		
	Ortaokul	41	3.22	1.173	-3.462	.001*
16. Ailelerin eğitim düzeyi önemlidir.	İlkokul	84	4.54	.798		
	Ortaokul	41	4.15	.910	-2.743	.006*
17. Aile içi iletişimi nemserim.	İlkokul	84	4.82	.385		
	Ortaokul	41	4.61	.542	-2.343	.019*
18. Toplantılarımda ders dışında, ailelerin dikkatini istismar konusuna da çekerim.	İlkokul	84	4.42	.715		
	Ortaokul	41	3.71	.901	-4.354	.000*

*p<.05

Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre ocuk İstismarı Bilinç Anketinden aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-5.380$; $p=.000$). İlkokul ğretmenlerinin ortalamaları ($ort=83.06$) ortaokul ğretmenlerinin ortalamalarından ($ort=75.95$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre anketin 1. sorusundaki “ocuk istismarı konusunda bilgi sahibiyim” ifadesinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-2.632$; $p=.008$). İlkokul ğretmenlerinin ortalamaları ($ort=4.74$) ortaokul ğretmenlerinin ortalamalarından ($ort=4.44$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre anketin 2. sorusundaki “ocuk istismarı konusunda bilgi düzeyim yeterlidir” ifadesinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-2.758$; $p=.006$). İlkokul ğretmenlerinin ortalamaları ($ort=4.58$) ortaokul ğretmenlerinin ortalamalarından ($ort=4.17$) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre anketin 3. sorusundaki “ocukların fiziksel özelliklerine dikkat ederim” ifadesinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-3.913$; $p=.000$). İlkokul ğretmenlerinin

ortalamları (ort=4.55) ortaokul öğretmenlerinin ortalamalarından (ort=3.85) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre anketin 4. sorusundaki “çocukların vücudundaki izleri önemserim” ifadesinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-2.290$; $p=.022$). İlkokul öğretmenlerinin ortalamaları (ort=4.70) ortaokul öğretmenlerinin ortalamalarından (ort=4.41) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre anketin 5. sorusundaki “herhangi bir istismara maruz kalan çocuğu yetkili kuruma bildiririm” ifadesinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre anketin 6. sorusundaki “okul başarısı düşük olan çocukların ailelerinin tavrına dikkat ederim” ifadesinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-3.538$; $p=.000$). İlkokul öğretmenlerinin ortalamaları (ort=4.64) ortaokul öğretmenlerinin ortalamalarından (ort=4.27) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre anketin 7. sorusundaki “çocuğun vücudundaki morluklar her zaman dikkatimi çekmez” (tersi: çeker) ifadesinden tersine çevrilmiş olarak aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-2.503$; $p=.012$). İlkokul öğretmenlerinin ortalamaları (ort=4.27) ortaokul öğretmenlerinin ortalamalarından (ort=3.78) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre anketin 8. sorusundaki “çocuğa yönelik istismar konusunda kaynaklardan bilgi edinirim” ifadesinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-2.344$; $p=.019$). İlkokul öğretmenlerinin ortalamaları (ort=4.46) ortaokul öğretmenlerinin ortalamalarından (ort=4.15) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre anketin 9. sorusundaki “içine kapanık çocuklar dikkatimi çeker” ifadesinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-2.709$; $p=.007$). İlkokul öğretmenlerinin ortalamaları (ort=4.62) ortaokul öğretmenlerinin ortalamalarından (ort=4.27) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre anketin 10. sorusundaki “anne baba ve çocuk ilişkisi benim için önemlidir” ifadesinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-2.917$; $p=.004$). İlkokul öğretmenlerinin ortalamaları (ort=4.85) ortaokul öğretmenlerinin ortalamalarından (ort=4.61) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre anketin 11. sorusundaki “çocukların akran grubuyla iletişimine dikkat ederim” ifadesinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-3.269$; $p=.001$). İlkokul öğretmenlerinin ortalamaları (ort=4.80) ortaokul öğretmenlerinin ortalamalarından (ort=4.51) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre anketin 12. sorusundaki “çocukların akran grubuyla fiziksel temaslarına dikkat ederim” ifadesinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-2.696$; $p=.007$). İlkokul öğretmenlerinin ortalamaları (ort=4.77) ortaokul öğretmenlerinin ortalamalarından (ort=4.54) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre anketin 13. sorusundaki “çocukların ödev yazdıkları hikayeleri önemserim” ifadesinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre anketin 14. sorusundaki “çocukları, çocukların dile ile istismar konusunda uyarırım” ifadesinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-4.960$; $p=.000$). İlkokul öğretmenlerinin ortalamaları (ort=4.76) ortaokul öğretmenlerinin ortalamalarından (ort=4.07) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre anketin 15. sorusundaki “ailelerin ekonomik durumu önemlidir” ifadesinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-3.462$; $p=.001$). İlkokul öğretmenlerinin ortalamaları (ort=3.98) ortaokul öğretmenlerinin ortalamalarından (ort=3.22) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre anketin 16. sorusundaki “ailelerin eğitim düzeyi önemlidir” ifadesinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-2.743$; $p=.006$). İlkokul öğretmenlerinin ortalamaları

(ort=4.54) ortaokul öğretmenlerinin ortalamalarından (ort=4.15) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre anketin 17. sorusundaki “aile içi iletişimi önemserim” ifadesinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-2.343$; $p=.019$). İlkokul öğretmenlerinin ortalamaları (ort=4.82) ortaokul öğretmenlerinin ortalamalarından (ort=4.61) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne göre anketin 18. sorusundaki “toplantılarımda ders dışında, ailelerin dikkatini istismar konusunda da çekerim” ifadesinden aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($z=-4.354$; $p=.000$). İlkokul öğretmenlerinin ortalamaları (ort=4.42) ortaokul öğretmenlerinin ortalamalarından (ort=3.71) anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Tablo 7’de öğretmenlerin yaşları ve meslekte çalışma süreleri ile Çocuk İstismarı Bilinç Anketinde sorulan sorulara verdikleri yanıtlar ve anketten aldıkları toplam puanlar arasındaki Spearman korelasyon analizi bulguları verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin yaşları ve meslekte çalışma süreleri ile çocuk istismarı bilinç anketinde sorulan sorulara verdikleri yanıtlar ve anketten aldıkları toplam puanlar arasındaki Spearman korelasyon analizi bulguları

	Yaş	Meslekte çalışma süresi
Çocuk İstismarı Bilinç Düzeyi	.147	.127
1. Çocuk istismarı konusunda bilgi sahibiyim	.046	.031
2. Çocuk istismarı konusunda bilgi düzeyim yeterlidir.	.093	.094
3. Çocukların fiziksel özelliklerine dikkat ederim.	.253**	.225*
4. Çocukların vücudundaki izleri önemserim.	.096	.057
5. Herhangi bir istismara maruz kalan çocuğu yetkili kuruma bildiririm.	.001	-.041
6. Okul başarısı düşük olan çocukların ailelerinin tavrına dikkat ederim.	.097	.063
7. Çocuğun vücudundaki morluklar her zaman dikkatimi çekmez.	.015	-.016
8. Çocuğa yönelik istismar konusunda kaynaklardan bilgi edinirim.	.056	.039
9. İçine kapanık çocuklar dikkatimi çeker.	.097	.082
10. Anne baba ve çocuk ilişkisi benim için önemlidir.	-.051	-.058
11. Çocukların akran grubuyla iletişimine dikkat ederim.	.003	-.050
12. Çocukların akran grubuyla fiziksel temaslarına dikkat ederim.	-.018	-.060
13. Çocukların ödev yazdıkları hikayeleri önemserim.	.033	.033
14. Çocukları çocukların dili ile istismar konusunda uyarırım.	.069	.082
15. Ailelerin ekonomik durumu önemlidir.	.249**	.271**
16. Ailelerin eğitim düzeyi önemlidir.	.111	.094

17. Aile içi iletişimi önemserim.	-.004	-.017
18. Toplantılarımda ders dışında, ailelerin dikkatini istismar konusuna da çekerim.	.099	.085
*p<.05; **p<.01		

Öğretmenlerin yaşları ile “öğrencilerin fiziksel özelliklerine dikkat ederim” ifadesinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.253$; $p=.004$). Öğretmenlerin yaşları arttıkça öğrencilerin fiziksel özelliklerine dikkat etme düzeyleri artmaktadır.

Öğretmenlerin meslekte çalışma süreleri ile “öğrencilerin fiziksel özelliklerine dikkat ederim” ifadesinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.225$; $p=.011$). Öğretmenlerin meslekte çalışma süreleri arttıkça öğrencilerin fiziksel özelliklerine dikkat etme düzeyleri artmaktadır.

Öğretmenlerin yaşları ile “ailelerin ekonomik durumu önemlidir” ifadesinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.249$; $p=.005$). Öğretmenlerin yaşları arttıkça ailelerin ekonomik durumlarının önemli olduğu düşünceleri düzeyleri artmaktadır.

Öğretmenlerin meslekte çalışma süreleri ile “ailelerin ekonomik durumu önemlidir” ifadesinden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.271$; $p=.002$). Öğretmenlerin yaşları arttıkça ailelerin ekonomik durumlarının önemli olduğu düşünceleri düzeyleri artmaktadır.

Öğretmenlerin yaşları ve meslekte çalışma süreleri ile diğer sorular ve anketten alınan toplam puan arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır.

5. TARTIŞMA

Dayak, çocukluğun tarihçesi incelendiğinde Türkiye’de bir eğitim aracı olarak, çocuğu disipline etmek amacıyla her aile içinde hem de okulda kullanıldığı görülmektedir (Kefeli, 2016, 26).

Kefeli (2016), yaptığı çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmaline ilişkin eğitim alma oranları incelendiğinde %96.7 oranla öğretmenlerin bu konuda hizmet içi eğitim almadıkları görülmektedir (s: 83). Ancak buna karşılık araştırmanın 8. sorusunda sorulan sorulan ‘ çocuk istismarı konusunda çeşitli kaynaklardan bilgi edinirim’ sorusuna yanıt oranları %50.8 katılıyorum ve %42.9 katılıyorum yanıtlarını olduğu görülmektedir. Her iki çalışmanın ortak sonucu; öğretmenler çeşitli kaynaklardan kendi imkanları ile çocuk istismarı konusunda bilgi edinmekte ancak bu konuda yeterli mesleki eğitim almadıkları görülmektedir.

Bu çalışmanın 3. Sorusundaki “Çocukların fiziksel özelliklerine dikkat ederim.” sorusuna verilen yanıtlardan elde edilen verilere göre öğretmenlerin meslekte çalışma süreleri öğrencilerin fiziksel özelliklerine dikkat etme ile doğru orantıda artmaktadır. Kazak (2019), yaptığı çalışmada öğretmenlerin koruma altındaki çocukların farkındalığına bakıldığında aynı okulda uzun süre çalışmış öğretmenlerin çocuklar hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları; ancak okula yeni atanmış ya da gelmiş öğretmenlerin çocuk hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Kazak, 2019: 60). Araştırma, Kazak’ın (2019) yaptığı çalışma ile bu konuda benzerdir. Öğretmenlerin yaşları ile çocuğa yönelik farkındalıkları aynı oranda artmaktadır. Yapılan araştırma bu anlamda Kazak’ın (2019) çalışmasıyla paralellik göstermektedir.

Öğretmenlerin yaşları ve meslekte çalışma süreleri ailelerin ekonomik düzeylerini önemseme oranının artışıyla aynı oranda artmaktadır. Meslekte uzun yıllar çalışmış ve yaşları ilerlemiş öğretmenler, çocuk istismarı konusunda ailelerin ekonomik düzeylerini de önemserler.

Araştırmaya göre öğretmenlerin yaşlarının, bilgi düzeylerinin ve meslekte çalışma sürelerinin çocuğun istismarını fark etmede ve bu konuda bilinç sahibi olmada önem arz

etmektedir. Aynı zamanda bilinç düzeyini eğitim ve seminerlerle yükselten öğretmenler, toplantılarda aileleri de bu konuda bilinçlendirmelidir. Çalışmanın 18. Sorusuna verilen cevaba göre toplantılarda ailelerin dikkatini istismar konusuna çekmeyen öğretmen oranı %4.8'dir.Yani hala öğretmenlerin tamamı tam anlamıyla çocuk istismarı konusunda bilinçli değildir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Toplumun temeli ailedir. Eğitimde, okul-aile-çocuk üçgenindeki iletişim önem arz etmektedir. Çocuğu ailedeki şiddetten korumak, devletin görevidir. Günün ortalama üçte birini her çocuk okulda geçirmektedir. Öğretmenler davranış sorunu yaşayan çocukları gözlemlemeli, istismar olabileceği öngörüsü ile takip etmelidir. Buna göre gerekli tedbirler de alıp bildirimleri yapmalıdır.

Çalışmanın veri analizi sonucunda test edilen ve doğrulan hipotezlerden bahsedilmiştir.

Çocuk istismarı konusunda bilgi sahibi olma oranında ilkokul öğretmenlerinin ortaokul öğretmenlerinden yüksek bilgi sahibi olduğu belirlenmiştir. Bu durumun ilkokul öğretmenlerinin çocukların daha fazla birebir iletişim ve ilişkide bulunduğuna, onları daha yakından tanıdığından kaynaklandığı düşünülmektedir..

Öğretmenler, çocukların fiziksel özelliklerine dikkat açısından ilkokul öğretmenlerinin ortalamaları ortaokul öğretmenlerinin ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. İlkokul öğretmenleri sürekli aynı sınıfa girdiğinden sınıftaki her bir çocuğu daha iyi tanımakta, çocuğu gibi görmektedir.

Öğretmenler, çocukların vücudundaki izlere dikkat ederler. İlkokul öğretmenlerinin ortalamaları ortaokul öğretmenlerinin ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Öğretmenler kategorisinde yine yukarıda açıklanan faktörler çerçevesinde ilkokul öğretmenlerinin bilgi ve farkındalık düzeyleri yüksek çıkmıştır.

Öğretmenler kendini ifade etmekte güçlük çeken, içe kapanık çocuklara dikkat etmeleri açısından yine öğretmenlerinin eğitim verdikleri okulun türüne ilkokul öğretmenlerinin ortalamaları ortaokul öğretmenlerinin ortalamalarından anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Öğretmenler, çocukların oluşturdukları öykülerdeki olayları önemsemelerine dair hipotezimizde ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Öğretmenlerin meslekte çalışma süreleri ile çocuğun istismarı için ailelerin ekonomik durumlarını önemseme arasında doğru orantı olup olmadığına bakıldığında

öğretmenlerin yaşları arttıkça ailelerin ekonomik durumlarının önemli olduğu düşünceleri düzeylerinin arttığı görülmüştür. Bu durumda mesleki deneyim arttıkça öğretmenlerin bireysel ve mesleki bilgi, sezgi ve farkındalık düzeylerinin öğretmenlerin yaşlarıyla aynı oranda arttığına işaret etmektedir

Öğretmenler, çocuk istismarı konusunda eğitime katılarak veya kaynaklardan bilgi edinerek bilinç düzeylerini artırıp artırmamaları açısından İlkokul öğretmenlerinin bu kategoride de ortalamaları ortaokul öğretmenlerine göre anlamlı biçimde yüksek bulunmuştur.

Genel bir ifadeyle ilkokul öğretmenlerinin bilgi ve farkındalık düzeyleri ortaokul öğretmenlerine göre daha yüksektir. Aynı çocuk grubuyla temasın ve iletişimin daha kolay olduğundan ilkokul öğretmenlerinin farkındalık düzeylerinin yüksek olması bu sonuca bağlanmıştır.

6.2. Öneriler

- Daha çok il ve ilçede daha fazla katılımcıyla çalışılarak çalışma genişletilebilir. Branş ve okul öncesi ve lise öğretmenleri de çalışmaya dahil ederek örneklem artırılabilir.
- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilmesi gereken, öğretmenlere hizmet içi yönelik çocuk istismarı eğitimleri artırılabilir. Belirli aralıklarla seminerleri eğitimler ve farkındalık ölçekleri yapılabilir.
- Çocuk istismarına medya aracılığıyla farkındalık oluşturulabilir. Gelişen teknoloji çağında internet araçları, televizyon ve çeşitli yayın araçlarından yardım alınabilir.
- İstismar mağduru çocuğa desteğin nasıl sağlanacağı, nasıl iletişim kurulacağı konusunda okul personeli daha çok bilgilendirilebilir.
- Her şeyden önce toplum bilinçlendirilebilir, toplumun farkındalığı artırılabilir.
- Okul sosyal hizmeti uygulaması hayata geçirilebilir.
- Okul sosyal hizmet uygulaması çerçevesinde okullarda sosyal hizmet uzmanları istihdam edilebilir.
- Öğretmenlerin ve kurum personelinin belirli aralıklarla seminer adı altında çocuk istismarı konusunda eğitim alması sağlanabilir.
- Çocuğun her türlü istismarını önlemek için devlet tarafından oluşturulan kanunlar çocuğun yüksek yararına düzenlenebilir. Oluşturulan yasa ve kanunların işlevselliği artırılabilir.
- Öğretmenlerin ev ziyaretleri yapması sağlanabilir, eğer yapıyorsa bunu sıklaştırmaları sağlanabilir. Ailenin ve çocuğun öğretmenle iletişimi geliştirilebilir.
- Ekonomik anlamda sosyal politikalarda düzenleme yapıp devletin verdiği hizmetlere ulaşılabilirlik hızı artırılabilir.

7.KAYNAKLAR

AKSEL Ş., YILMAZ IRMAK T. (2015). “Çocuk Cinsel İstismarı Konusunda Öğretmenlerin Bilgi ve Deneyimleri” *Ege Üniversitesi Eğitim Dergisi* (16) 2: 373-291

AKYÜZ, E. (2016) Çocuk Hukuku Çocuk Hakları ve Korunması, 5. Baskı. Ankara: Pegem Akademi

ALPASLAN, A.H. (2014). “Çocukluk Döneminde Cinsel İstismar” *Kocatepe Tıp Dergisi* 2014;15(2):194-201

AYDIN, İ. (2019). Türkiye’de Çocuk İstismarını Önleyici Sosyal Politikalar ve Diyarbakır Örneği, Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

BAKIR E., KAPUCU S. (2017). “ Çocuk İhmali ve İstismarının Türkiye’de Yapılan Araştırmalara Yansıması: Bir Literatür İncelemesi” *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 2017, 4(2), 13–24

BAYRAKTAR, S. (2015). İnsanlığın Kanayan Yarası Çocuk İstismar ve İhmali. İstanbul: Nobel Tıp

BİLGİN, Ö. (2015). Cinsel İstismar Mağduru Çocukların Psiko-sosyal Durumlarının İstismara Ait Özellikler Açısından Tanımlanması, Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya

CÜCELOĞLU, D. (2010). İnsan ve Davranışı Psikolojisinin Temel Kavramları. 19.Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi

ÇALGI DEVECİ, B. (2017).Annelerin Çocuklarına Yönelik İhmal ve İstismar Davranışı: İstanbul Gaziosmanpaşa Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme https://www.unicef.org/turkey/pdf/_cr23.pdf Erişim tarihi: 18.05.2019

Çocuk Koruma Kanunu <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> Erişim tarihi: 18.05.2019

EROL, D. (2018). Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanlarının ve Uzmanlık Öğrencilerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi, Tıpta Uzmanlık Tezi. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Haydarpaşa Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, İstanbul

GÜZELMANSUR, M. (2018). Çocuk Kliniklerinde Çalışan Hemşirelerin Çocuk İstismar ve İhmaline Yönelik Bilgi ve Uygulamalarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

GÖNÜLTAŞ B. , YÜCEL, D.(Ed.) (2016). Adli Sosyal Hizmet Yaklaşım ve Müdahale. İstanbul: Nobel

HANÇER, G. (2019). Çocuk Hakları ve Çocuk İstismarı Konusunda Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu

HAZER, K. (2018). 6-12 Yaş Arası Öğrencilerin Sosyal Uyum Sorunu ve Okul Sosyal Hizmeti Örneği, Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

HOWARD V.F., LEPPER C.E., WILLIAMS B., Çev. Edt. AKÇAMETE G.(2011). Özel Gereksinimi Olan Küçük Çocuklar Eğitimci, Aileler ve Hizmet Verenler İçin Bir Başlangıç, 4. Basım. İstanbul: Nobel

KAZAK, L. (2019). Öğretmenlerin Koruma Altındaki Çocuklara Yönelik Algıları ve Çocukların Akademik Başarılarıyla İlişkisinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

KEFELİ, H. (2016). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismar ve İhmali Davranışları İle Kurum Personelinin Konuya İlişkin Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

KILIÇ, E. (2004). Aile Danışmanlığında Yeni Bir Model: Okul Temelli Aile Danışmanlığında Sosyal Hizmetin Rolü ve Önemi, Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara

KURT, S.L. (2016). “ Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması” *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (16) 36, s: 99-127.

KÜRKLÜ, A. (2011). Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri, Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Afyon

ONUR, B. (2005). Türkiye’de Çocukluğun Tarihi. Ankara: İmge Yayınevi

ÖZDEMİR, P. (2018). Ensest Mağduru Çocukların Adli Dosyalarının Sosyal Hizmet Bakış Açısıyla İncelenmesi ve Müdahale Modelinin Geliştirilmesi, Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara

PIŞI, D.(2013). İstismar ve İhmale Uğrayan Çocukların Psiko-sosyal Özellikleri, Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya

POLAT, O. (2017). Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı – 1 Tanımlar. Ankara: Seçkin Yayıncılık

POLAT, O. (2007). Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı – 2 Önleme ve Rehabilitasyon. Ankara: Seçkin Yayıncılık

TAŞ, A. (2017). Hacettepe Üniversitesi Öğrencilerinin Çocuk İhmal Ve İstismarı Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Türk Ceza Kanunu, (2017) 43. Baskı. Hukuk Cep Kitapları Dizisi, Ankara

Türk Medeni Kanunu (2001) <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf> Erişim Tarihi: 24.05.2019

TÜRK, S. (2010). Öğretmen Adayları ile İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Çocuk İstismarı Potansiyeli Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Zonguldak

TÜRKER, G. (2017). Aile Hekimleri, Hemşire ve Ebelerin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Farkındalık Düzeyleri: Burdur Örneği, Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Konya

YAMAN, F.H. (2018). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalıklarının Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu

YETİŞ, O. (2017). Çocuk İstismarı ve İhmalinin Bildirimine Yönelik Öğretmen Tutumları, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul

YOLCUOĞLU, İ.G. (2015). Bir Yetişirme Yurdu Öyküsü 1998-2012. İstanbul: Nar.

ZASTROW C., KİST ASHMAN K. (2015) Çevirenler: TÜRKÖZÜ S.E.,
ALPARSLAN B. İnsan Davranışı ve Sosyal Çevre II Yetişkinlik-Yaşlılık. Ankara: Nika

EK 1: Anket Formu

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Çocuk istismarı konusunda bilgi sahibiyim					
Çocuk istismarı konusunda bilgi düzeyim yeterlidir.					
Çocukların fiziksel özelliklerine dikkat ederim.					
Çocukların vücudundaki izleri önemserim.					
Herhangi bir istismara maruz kalan çocuğu yetkili kuruma bildiririm.					
Okul başarısı düşük olan çocuklara ailelerinin tavrına dikkat ederim.					
Çocuğun vücudundaki morluklar her zaman dikkatimi çekmez.					
Çocuğa yönelik istismar konusunda kaynaklardan bilgi edinirim.					
İçine kapanık çocuklar dikkatimi çeker.					
Anne baba ve çocuk ilişkisi benim için önemlidir.					
Çocukların akran grubuyla iletişimine dikkat ederim.					
Çocukların akran grubuyla fiziksel temaslarına dikkat ederim.					
Çocukların ödev yazdıkları hikayeleri önemserim.					

Çocukları çocukların dili ile istismar konusunda uyarırım.					
Ailelerin ekonomik durumu önemlidir.					
Ailelerin eğitim düzeyi önemlidir.					
Aile içi iletişimi önemserim.					
Toplantılarımda ders dışında, ailelerin dikkatini istismar konusuna da çekerim.					

Kişisel Bilgiler

Cinsiyet:

Medeni Durum:

Yaş:

Eğitim verdiği sınıf (1. Sınıf, 2. Sınıf vb.) :

Meslekte çalışma süresi:

Üsküdar Üniversitesi Sosyal Hizmet Yüksek Lisans Tezi **Çocuk İstismarı Konusunda Öğretmenlerin Bilinç Düzeyini Ölçme - Zonguldak/Çaycuma Örneği** konulu araştırmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim. Bilgiler gizli kalacak ve ek bir çalışmada kullanılmayacaktır.

Çiğdem SARIKÖSE

Üsküdar Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi - Sosyal Çalışmacı

info@uskudar.edu.tr

Altunizade Mah. Haluk Türksoy Sk. No:14, 34662 Üsküdar / İstanbul / Türkiye
Tel: +90 216 400 22 22 Faks: +90 216 474 12 56

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAYI: B.08.6.YÖK.2.ÜS.0.05.0.06 /2018/840

25/09/2018

Doç.Dr.İsmet Galip YOLCUOĞLU
(Çiğdem SARIKÖSE)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 25/09/2018 tarihinde yapılan 10 No.lu toplantısında “Çocuk İstismarı Konusunda İlköğretim Öğretmenlerinin Farkındalık Düzeylerini Ölçme Zonguldak/Çaycuma Örneği” adlı araştırma projenizin etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç.Dr.Cumhuriyet TAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar
Etik Kurulu Başkanı

T.C.
ÇAYCUMA KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 86207984-870-E.24862314
Konu : Anket İzni

24/12/2018

KAYMAKAMLIK MAKAMINA

Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sosyal Hizmet Yüksek Lisans öğrencisi Çiğdem SARIKÖSE, yüksek lisans tezi olarak bilinen "Çocuk İstismarı Konusunda İlköğretim Öğretmenlerinin Farkındalık Düzeylerini Ölçme" isimli çalışmasını, Müdürlüğümüze bağlı ilköğretim okullarında yapmayı planlamaktadır. Araştırmanın yapılması Müdürlüğümüze uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

İsmail BAŞ
İlçe Milli Eğitim Müdürü

OLUR
24/12/2018

Serkan KEÇELİ
Kaymakam

EK 4: Özgeçmiş

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Çiğdem SARIKÖSE

Doğum Yeri ve Tarihi : Bartın - 27.04.1995

İletişim (Telefon/e-posta) : 0533 695 68 74 – cigdemsarikose@gmail.com

Eğitim Durumu(Kurum ve Yıl)

Lise : Zonguldak/Çaycuma Nihat Kantarcı Anadolu Lisesi

Lisans : İstanbul Esenyurt Üniversitesi – Sosyal Hizmet (2013-2017)

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl : Zonguldak/Çaycuma Şehit Hasan Yağlı İlkokulu
(15. 09. 2018 -)